

Ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
1 Bakgrund	6
1.1 Uppdraget	6
1.2 Upprättandet av testamenten i samhället idag	6
1.3 Angränsande verksamheter hos Skatteverket	7
1.3.1 Folkbokföringsverksamheten	7
1.3.2 Bouppteckningsverksamheten	7
1.3.3 Äktenskapsregisterverksamheten	9
2 Gällande rätt	10
2.1 Allmänt om svensk arvsrätt	10
2.1.1 Den legala arvsordningen	10
2.1.2 Dödsbodelägare	10
2.1.3 Efterarvinge	10
2.1.4 Arvsordningen kan ändras genom testamente	11
2.2 Vem får upprätta ett testamente?	11
2.3 Testamentstagare	11
2.3.1 Universell testamentstagare	11
2.3.2 Legatarie	11
2.3.3 Vem kan testatorn testamentera till?	11
2.4 Begränsningar av rätten att testamentera	11
2.5 Formkrav för ett testamente	12
2.5.1 Nödtestamente	12
2.5.2 Tillägg till ett testamente	12
2.6 Återkalla ett testamente	12
2.7 Hur förvaras ett testamente?	13
2.8 Vad gäller efter dödsfallet?	13
2.8.1 Original eller kopia	13
2.8.2 Tolkning av ett testamente	14
2.8.3 Ett testamente kan vara ogiltigt	14
2.9 Hur får ett testamente laga kraft?	14
2.9.1 Godkännande av ett testamente	14
2.9.2 Delgivning av ett testamente	14
2.9.3 Klander av ett testamente	14
2.10 Testamentet är en del av bouppteckningen	15
2.11 Internationella aspekter	15
2.11.1 Utländsk rätt	15
2.11.2 Europeiska samarbeten (ENRWA)	17
2.11.3 Svensk internationell privaträtt	18
2.12 Allmänt om sekretess och dataskydd	18

3	Skatteverkets bedömningar	21
3.1	Allmänna överväganden	21
3.1.1	Behövs ett testamentsregister i offentlig regi?	21
3.1.2	Ska testamentsregistret vara frivilligt eller obligatoriskt?	21
3.1.3	Kan Skatteverket föra testamentsregistret?	22
3.1.4	Ska en registerlösning kunna vara digital?	22
3.2	Vilka olika typer av register är möjliga?	23
3.2.1	Alternativ 1: Ett testamentsregister med information	24
3.2.2	Alternativ 2: Ett testamentsregister med kopia av testamentet	24
3.2.3	Alternativ 3: Ett testamentsregister med originalhandlingen	25
3.2.4	Skatteverkets sammantagna bedömning	26
3.3	Hur kan ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi utformas?	26
3.3.1	Vem kan ansöka om registrering?	26
3.3.2	Vad ska en ansökan om registrering innehålla?	27
3.3.3	Hur ska ansökan om registrering ske?	27
3.3.4	Skatteverkets ansvar och funktion i samband med registrering	27
3.3.5	Hur kan testamentskopian förvaras och bevaras? ...	28
3.3.6	Ska testatorn kunna ändra eller tillföra uppgifter i registret?	29
3.3.7	Ska testatorn kunna upphäva sin registrering?	29
3.3.8	Hur ska testamentet ges tillkänna efter testatorns död?	30
3.3.9	Vem ska på begäran få del av uppgifter ur testamentsregistret?	30
3.3.10	Skatteverkets beslut bör överklagas till allmän domstol	32
4	Några ytterligare frågor	34
4.1	Behovet av lagändringar	34
4.2	Frågor som bör utredas vidare	35
4.3	Funktion i förhållande till andra befintliga register	36
4.4	Synpunkter från andra aktörer	38
4.4.1	Kammarkollegiet	38
4.4.2	Integritetsskyddmyndigheten	38
4.4.3	Lantmäteriet	38
4.4.4	Sammanfattande slutsatser	39
5	Konsekvensanalys	40
5.1	Ekonomiska aspekter	40
5.1.1	Utvecklingskostnader	40
5.1.2	Löpande kostnader	40
5.1.3	Synergier	41
5.1.4	Avgift	41
5.2	Tilltro	41
5.3	Sammanfattande kommentarer	42

Sammanfattning

I denna promemoria redovisar Skatteverket regeringens uppdrag till myndigheten att se över förutsättningarna för att inrätta ett testamentsregister i offentlig regi, Fi2021/02888.

Skatteverket bedömer att ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi bör inrättas och att Skatteverket bör vara ansvarigt för registret. Skatteverket har identifierat tre huvudalternativ för hur ett register kan utformas.

- Ett register som enbart innehåller uppgifter om testatorn och att hen har upprättat ett testamente.
- Ett testamentsregister med kopia av testamentet.
- Ett testamentsregister med originalhandlingen.

Syftet med testamentsregistret är att testatorns vilja ska bli känd och få genomslag. För att ge möjlighet till digital hantering och förvaring förordar Skatteverket alternativet med en kopia av testamentet. Det ger även möjlighet till kontroll av att de grundläggande formella kraven för ett testamente är uppfyllda.

Testamentsregistret ska kunna tillföras uppgifter om vilka personer som testatorn vill ska underrättas efter hens död och om var originaltestamentet förvaras. Testatorn ska vidare kunna ändra lämnade uppgifter och få antecknat att ett testamente är återkallat.

Efter testatorns död ska Skatteverket underrätta de personer testatorn angett om testamentet. Skatteverkets bouppteckningsverksamhet bör också aviseras och få möjlighet att informera dödsboet om testamentet.

Under testatorns livstid ska absolut sekretess gälla för alla uppgifter i testamentsregistret.

Skatteverket har hämtat in synpunkter från Kammarkollegiet, Lantmäteriet och Integritetsskyddsmyndigheten.

Förslaget beräknas ge en initial kostnad på cirka 17 miljoner kr, främst för systemutveckling. Därefter uppkommer förvaltningskostnader och löpande kostnader.

1 Bakgrund

1.1 Uppdraget

Skatteverket har fått i uppdrag att se över förutsättningarna för ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi, se Regeringens beslut den 2 september 2021 (Fi2021/02888).

Skatteverket ska i enlighet med uppdraget särskilt utreda hur en sådan tjänst kan utformas genom att belysa vilka olika typer av register som är möjliga, hur förvaring ska ske, hur ett register förhåller sig till bestämmelserna om offentlighet och sekretess samt dataskydd, Skatteverkets ansvar och funktion i samband med registrering och hur testamentet ska ges tillkänna efter testators död. Skatteverket ska belysa frågan om hur registret är tänkt att förhålla sig till andra typer av register, t.ex. bouppteckningsregistret och fastighetsregistret. Vidare ska Skatteverket identifiera behov av lagändringar som behöver utredas vidare.

Skatteverket ska i sin utredning särskilt fästa fokus vid rättssäkerhet, effektivitet, medborgarens behov och förväntningar samt möjlighet till digitalisering.

1.2 Upprättandet av testamenten i samhället idag

Genom att upprätta ett testamente kan människor bestämma hur deras kvarlåtenskap ska fördelas efter döden. Ett testamente är den enda typ av handling i vilket en person kan förordna om hur dennas kvarlåtenskap ska fördelas. Det är viktigt att testamentet dels uppfyller de formkrav som uppställs för att ett testamente ska vara giltigt, dels att testamentet verkligen kommer fram efter dödsfallet.

När en person avlider finns en fastställd arvsordning enligt ärvdabalken. Finns det inget testamente som förordnar annat, är det den legala arvsordningen som styr hur arvet ska fördelas samt vilka personer som har rätt att förvalta och hantera dödsboet.

Syftet med ärvdabalkens regler om arv är att skydda den närmaste familjen ekonomiskt vid ett dödsfall. Lagen är från år 1958 och utgår från en normativ familjekonstellation bestående av makar med gemensamma barn. Under dessa förutsättningar uppfyller lagen sitt syfte, dvs. att skydda familjen och hushållet ekonomiskt.

Idag är det långt ifrån alla familjer som består av makar med gemensamma barn, t.ex. är samboförhållanden mycket vanligt. Eftersom sambor inte ärver varandra enligt lag krävs att de upprättar ett testamente för att få arva varandra. I takt med familjekonstellationens utveckling har därför behovet av att upprätta testamenten ökat, vilket sannolikt innebär att förekomsten av testamenten också har ökat. Detta går dock inte att statistiskt fastställa eftersom testamenten i dagsläget inte registreras.

Det är testators ansvar att se till att testamentet förvaras på en säker plats. Ofta förvaras testamenten i hemmet, i ett bankfack eller hos någon som testatorn har förtroende för. Det finns även privata aktörer som erbjuder förvaring av testamenten.

Testamentet ska bifogas till bouppteckningen som lämnas in till Skatteverket för registrering efter testators död. Skatteverket har mellan åren 2015 till och med 2020 i genomsnitt årligen tagit emot 88 483 bouppteckningar.¹ Någon

---

¹ Källa: Skatteverkets bouppteckningssystem, 2021-12-15.

dokumenterad fastställd siffra för hur många utav dessa bouppteckningar som innehåller uppgift om testamente finns inte att tillgå. Handläggarna vid Skatteverkets bouppteckningssektion uppskattar att ungefär var tredje bouppteckning innehåller ett testamente.

En registrerad bouppteckning fungerar som legitimationshandling för dödsboet. Ett testamente kan påverka vem som är dödsbodelägare och därmed även vem som har rätt att delta i förvaltningen av dödsboet. För att Skatteverket ska beakta testamentet i bouppteckningen krävs det att en bestyrkt kopia eller originalet skickas in till Skatteverket tillsammans med bouppteckningen. Har originalet förkommit eller kan det inte återfinnas kan Skatteverket i regel inte beakta testamentet i bouppteckningen. I förlängningen kan det innebära att personerna angivna i testamentet varken har rätt att delta i förvaltningen av dödsboet eller att ta arv efter den avlidna.

1.3 Angränsande verksamheter hos Skatteverket

Skatteverket ansvarar för flera verksamheter och register av mer privaträttslig natur. Följande verksamheter är mest relevanta i relation till ett eventuellt testamentsregister.

1.3.1 Folkbokföringsverksamheten

Skatteverket ansvarar för folkbokföringen i Sverige. Skatteverket fastställer var personer är bosatta och registrerar uppgifter om exempelvis identitet, familj och dödsfall. Syftet med folkbokföringen är främst att se till att samhället får tillgång till de uppgifter om befolkningen som samhället behöver.

Skatteverket ska registrera alla dödsfall som inträffar i Sverige i folkbokföringen (1 § andra stycket folkbokföringslagen [1991:481]). Av folkbokföringen framgår också en persons relationer, närmare bestämt make eller maka, barn och föräldrar.

1.3.2 Bouppteckningsverksamheten

Inom bouppteckningsverksamheten ansvarar Skatteverket för registrering av bouppteckningar och utfärdande av europeiska arvsintyg.

Registrera bouppteckning

Skatteverket har i uppgift att registrera bouppteckningar. Bestämmelserna om bouppteckningar finns i 20 kap. ärvdabalken, förkortad ÄB.

När en bouppteckning har förrättats och upprättats i enlighet med bestämmelserna i 20 kap. ÄB ska bouppteckningshandlingen skickas in till Skatteverket i ett original och en bestyrkt kopia. Vissa handlingar ska också skickas in tillsammans med bouppteckningen, t.ex. ett testamente.

När en bouppteckning kommer in ska Skatteverket kontrollera att den innehåller samtliga uppgifter som ska antecknas och att det framgår att förrättningen gått till på det sätt som anges i 20 kap. ÄB. Om en uppgift saknas i en bouppteckning ska Skatteverket ge ingivaren en möjlighet att komplettera bouppteckningen.

Bedömer Skatteverket att alla obligatoriska uppgifter är antecknade och att bouppteckningen förrättats på det sätt som sägs i 20 kap. ÄB så registrerar Skatteverket bouppteckningen och förser den med bevis om registreringen. Att en bouppteckning är registrerad framgår av den stämpel och underskrift m.m. som sätts på originalbouppteckningen. Efter registreringen skickar Skatteverket

originalhandlingarna tillbaka till ingivaren (personen som lämnat in bouppteckningen) och en bestyrkt kopia av handlingarna bevaras hos Skatteverket.

Om det inte framgår att bouppteckningsförrättningen gått till på det sätt som anges i 20 kap. ÄB får Skatteverket inte registrera bouppteckningen. Skatteverket beslutar då att inte registrera bouppteckningen.

När det finns en bouppteckningsskyldighet och någon bouppteckning inte kommer in ska Skatteverket även se till att en bouppteckning förrättas och lämnas in till Skatteverket. Den första åtgärden som Skatteverket vidtar är att skicka en påminnelse om bouppteckningsskyldigheten till dödsboet och de arvingar som är kända för Skatteverket. Skatteverket får även förelägga den eller dem som är ansvariga för att en bouppteckning förrättas att vid vite lämna in en bouppteckning inom en viss tid. Om någon bouppteckning inte lämnas in trots ett föreläggande kan Skatteverket ansöka hos förvaltningsrätten om att vitet döms ut. Slutligen kan Skatteverket besluta att utse en särskild bouppteckningsförrättare som ska se till att en bouppteckning förrättas och lämnas in till Skatteverket.

Europeiska arvsintyg

Skatteverket är behörig myndighet att utfärda europeiska arvsintyg i Sverige (2 kap. 7 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer, förkortad IAL). Bestämmelser om europeiska arvsintyg finns i EU:s arvsförordning².

Ett europeiskt arvsintyg är en handling utfärdad av en domstol eller myndighet i en av EU:s medlemsstater utom Irland och Danmark. Med hjälp av arvsintyget kan arvingar, testamentstagare, testamentsexekutorer och boudredningsmän på ett enkelt sätt styrka sin ställning eller sina rättigheter i andra medlemsstater. Arvsintyget har rättsverknningar i alla medlemsstater utan att det krävs något särskilt förfarande. Det är inte obligatoriskt att använda ett arvsintyg och syftet är inte heller att ersätta nationella dokument som används för samma ändamål.

Skatteverket utfärdar ett arvsintyg efter en ansökan från en behörig sökande. Skatteverket tar ut en avgift för att handlägga ansökningar om arvsintyg m.m. (2 § förordningen [2015:422] med kompletterande bestämmelser till EU:s arvsförordning samt 10 § avgiftsförordningen [1992:191]).

En ansökan ska innehålla en rad uppgifter bland annat uppgifter om arvingar och testamentstagare samt uppgift om den avlidna hade upprättat ett förordnande om kvarlåtenskap (testamente). Testamentet ska skickas in tillsammans med ansökan alternativt ska ansökan innehålla uppgifter om var originalet förvaras.

När en ansökan om ett arvsintyg kommer in kontrollerar Skatteverket att myndigheten är behörig myndighet, att ansökningsavgiften blivit betalad, att sökanden är behörig och att uppgifterna sökanden lämnat är korrekta. Skatteverket ska även informera arvingar och testamentstagare (förmånstagare) när en ansökan kommit in till Skatteverket.

Om Skatteverket bedömer att myndigheten kan intyga de omständigheter som sökanden vill ha bestyrkta, ska Skatteverket utfärda arvsintyget genom att fylla i ett för EU gemensamt formulär. Arvsintyget ska innehålla uppgifter i den utsträckning som behövs för det ändamål som arvsintyget utfärdas för. Bland annat kan arvsintyget innehålla uppgift om varje arvinges arvslott eller en förteckning över rättigheterna eller tillgångarna för varje testamentstagare.

---

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg.

Originalen av arvsintyget ska förvaras hos Skatteverket och myndigheten utfärdar en bestyrkt kopia till sökanden. Skatteverket ska informera alla arvingar och testamentstagare (förmånstagare) när Skatteverket utfärdat arvsintyget. Slutligen ska myndigheten föra in mottagaren av den bestyrkta kopian i en förteckning.

1.3.3 Äktenskapsregisterverksamheten

Skatteverket för äktenskapsregistret (16 kap. 1 § äktenskapsbalken, förkortad ÄktB). Äktenskapsregistret innehåller bl.a. uppgifter om familjerättsliga avtal som Skatteverket registrerar enligt äktenskapsbalken samt domar om skilsmässa (äktenskapskillnad) som allmänna domstolar skickar in till Skatteverket (2 och 3 §§ förordning [1987:1022] om äktenskapsregistret). När Skatteverket tog över ansvaret för äktenskapsregistret från Statistiska centralbyrån den 1 juli 2011 tog myndigheten även över uppgiften att registrera äktenskapsförord, gåvor mellan makar, anmälningar om bodelning och bodelningshandlingar från tingsrätterna. Från och med den 29 januari 2019 registrerar Skatteverket även lagvalsavtal i äktenskapsregistret (artikel 23 och 69.3 i EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden³).

När en make eller maka vill registrera exempelvis ett äktenskapsförord ska hen skicka in handlingen i original till Skatteverket tillsammans med en ansökan om registrering (16 kap. 2 § ÄktB). Ansökningsavgiften om 275 kronor ska även betalas i samband med ansökan om registrering (1 § förordningen [2011:976] om Skatteverkets handläggning av vissa registreringsärenden).

När en ansökan om registrering kommer in ska Skatteverket kontrollera att ansökningsavgiften är betald och pröva om de formella förutsättningarna för registrering föreligger. Kontrollen är begränsad till vissa enklare formföreskrifter, t.ex. att formkraven för äktenskapsförord är uppfyllda (prop. 2010/11:119 s. 55 och 57).

Om ansökningsavgiften är betald och handlingen uppfyller de formella kraven för registrering ska Skatteverket besluta att registrera handlingen och förse den med bevis om registrering (2 § förordningen om Skatteverkets handläggning av vissa registreringsärenden). Beviset består av den stämpel och underskrift av handläggare m.m. som sätts på originalhandling.

Skatteverket tillkännager registreringen av en gåva mellan makar, en anmälan om bodelning eller en bodelningshandling genom att kungöra uppgiften i Post- och Inrikes Tidningar (16 kap. 3 § ÄktB).

Slutligen skickar Skatteverket tillbaka originalhandling till ingivaren (2 § förordning om Skatteverkets handläggning av vissa registreringsärenden). En elektronisk kopia av handlingen bevaras i äktenskapsregistret.

---

³ Rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden. Rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap samt rättelserna till förordningarna.

2 Gällande rätt

2.1 Allmänt om svensk arvsrätt

När någon med hemvist i Sverige avlider finns det en fastställd arvsordning i ärvdabalken (ÄB) om hur arvet efter den avlidna ska fördelas (2–3 kap. ÄB). Det är även den legala arvsordningen i ärvdabalken som styr vilka personer som har rätt att förvalta och hantera dödsboet (18 kap. 1 § ÄB). I ärvdabalken återfinns även reglerna om testamente (9–14 kap. ÄB). Ett testamente är den enda handling i vilken man kan ändra den legala arvsordningen. Någon som har förordnat om sin kvarlåtenskap i ett testamente kallas för testator eller testamentsgivare.

2.1.1 Den legala arvsordningen

Om den avlidna var gift tillfaller kvarlåtenskapen som huvudregel den efterlevande maken eller maken (3 kap. 1 § ÄB). I övrigt bygger arvsordningen enligt lag på arvsklasser, dvs. grupper av släktingar som ärver i tur och ordning (2 kap. ÄB). De närmaste arvingarna på grund av släktskap är arvlåtarens avkomlingar, de s.k. bröstarvingarna, med vilket avses barn, barnbarn osv. Om en arvlåtare avlider utan att efterlämna några barn eller andra avkomlingar går arvet till arvlåtarens föräldrar och deras avkomlingar, d.v.s. syskon och deras avkomlingar. Om det inte finns några arvingar i andra arvsklassen ärver arvlåtarens far- och morföräldrar och deras barn, d.v.s. arvlåtarens fastrar, farbröder, mostrar och morbröder. Inga andra släktingar kan vara legala arvingar, vilket innebär att kusiner inte ärver enligt lag. En förutsättning för att kunna ärva är att arvtagaren är vid liv vid arvlåtarens död. Barn som är avlade före arvlåtarens död kan dock ärva om det föds vid liv (1 kap. 1 § ÄB).

Särkullbarn kallas de barn som är barn enbart till den ena av makarna. När en av makarna avlider har dennas särkullbarn alltid rätt att få ut sitt arv direkt. Den efterlevande makens eller makans arvsrätt omfattar inte särkullbarnets arvslott (3 kap. 1 § ÄB).

2.1.2 Dödsbodelägare

En efterlevande make, maka eller sambo och legala arvingar är dödsbodelägare. Dödsbodelägarna ska tillsammans förvalta dödsboet och se till att bouppteckning förrättas och att dödsboet avvecklas (18 kap. 1 § ÄB). Om det finns en tidigare avliden make eller maka blir i vissa fall hens arvingar dödsbodelägare i den sist avlidnas bouppteckning. En person som ska ärva hela eller en del av kvarlåtenskapen genom ett förordnande om testamente blir också dödsbodelägare.

2.1.3 Efterarvinge

Ett arv som tillfaller en arvinge enligt lag eller genom testamente kan under vissa förutsättningar omfattas av en rätt till efterarv. Om någon ska ärva först efter en efterlevande makes eller makas död är hen efterarvinge i den först avlidna makens eller makans dödsbo. Den som enligt ett testamente får en rätt till efterarv är efterarvinge i testatorns dödsbo (18 kap. 1 § ÄB). En efterarvinge har inte en rättighet eller någon skyldighet att delta i förvaltningen av dödsboet och delta i avvecklingen men ska ändå kallas till bouppteckningen och antecknas i densamma eftersom efterarvingen har en framtida rättighet att ta arv efter arvlåtaren.

2.1.4 Arvsordningen kan ändras genom testamente

I ett testamente kan en person själv bestämma hur hens kvarlåtenskap ska fördelas när hen avlider. Genom testamentet kan hen alltså helt eller delvis skriva bort den legala arvsordningen. Detta inverkar inte bara på vem som ska arva den avlidna utan även på vem som har rätt att förvalta och avveckla dödsboet.

2.2 Vem får upprätta ett testamente?

Den som har fyllt 18 år är behörig att upprätta ett testamente. En omyndig person som har fyllt 16 år har också rätt att genom ett testamente bestämma om egendom som personen själv råder över, bl.a. sin arbetsförtjänst (9 kap. 1 § ÄB).

Två eller flera personer kan också skriva ett testamente tillsammans. Om testamentet upprättas till förmån för varandra kallas det för ett inbördes testamente.

2.3 Testamentstagare

En person som ärver på grund av ett testamente kallas för testamentarisk arvinge eller testamentstagare. Det finns två typer av testamentstagare, universella testamentstagare och legatarier.

2.3.1 Universell testamentstagare

En testator kan i sitt testamente bestämma att en testamentstagare ska få hela kvarlåtenskapen (den avlidnas egendom), en viss andel av kvarlåtenskapen eller överskottet av kvarlåtenskapen. Testamentstagaren är då en universell testamentstagare (11 kap. 10 § ÄB).

En universell testamentstagare är dödsbodelägare i den avlidnas dödsbo. En universell testamentstagare behandlas som en dödsbodelägare redan i och med dödsfallet (18 kap. 1 § ÄB).

2.3.2 Legatarie

Om en testator i sitt testamente har förordnat att en viss bestämd egendom, t.ex. en fastighet eller ett kontantbelopp, ska tillfalla en testamentstagare kallas testamentstagaren för legatarie. Det som legatarien får kallas för ett legat (11 kap. 10 § ÄB).

En legatarie är inte dödsbodelägare i den avlidnas dödsbo.

2.3.3 Vem kan testatorn testamentera till?

Vilket rättssubjekt som helst kan vara testamentstagare, oavsett om det är frågan om en fysisk person eller en juridisk person. När det är frågan om fysiska personer så får ett testamente enligt huvudregeln bara upprättas till förmån för någon som är född vid tidpunkten för testatorns död eller som är avlad och som sedan föds vid liv (9 kap. 2 § ÄB).

2.4 Begränsningar av rätten att testamentera

Om en testator var gift och genom ett testamente har inskränkt den efterlevande makens eller makans arvsrätt, kan testamentstagarens lott komma att sättas ned till förmån för den efterlevande maken eller maken. Den efterlevande maken eller maken har nämligen alltid rätt att ur kvarlåtenskapen, genom bodelning och arv, få

ut egendom motsvarande fyra prisbasbelopp (3 kap. 1 § ÄB). Ett testamente som inskränker den efterlevande makens eller makans rätt enligt basbeloppsregeln, är i den delen utan verkan. Detta gäller utan att någon klandertalan behövs väckas.

Om en testator genom ett testamente har förfogat över sin kvarlåtenskap på ett sådant sätt att en bröstarvinge inte kan få ut sin laglott, kan bröstarvingen begära jämkning av testamentet (7 kap. 3 § ÄB). Inte heller i en sådan situation behöver alltså bröstarvingen väcka en klandertalan.

2.5 Formkrav för ett testamente

Ett testamente ska upprättas enligt formkraven i ärvdabalken. Testamentet ska vara skriftligt och det ska undertecknas av testatorn i närvaro av två vittnen. Testatorn kan underteckna testamentet tidigare, men hen måste då bekräfta sin underskrift i närvaro av de två vittnena. Vittnena ska med sina namnteckningar bestyrka handlingen. Vittnena ska veta att handlingen är ett testamente, men de har inte rätt att få läsa testamentet (10 kap. 1 § ÄB). Vittnena måste vara behöriga och de får inte vara jäviga. Vilka som inte får vara vittnen framgår av 10 kap. 4 § första och andra stycket ÄB.

Det finns inte något krav i lag att ett testamente ska innehålla en vittnesmening (10 kap. 2 § ÄB). Däremot är det lämpligt med hänvisning till bevisningen vid t.ex. en klandertalan.

2.5.1 Nödtestamente

Om en testator på grund av sjukdom eller annat nödfall inte kan upprätta ett testamente enligt bestämmelserna i 10 kap. 1-2 §§ ÄB, kan personen trots det bestämma om sin kvarlåtenskap i ett nödtestamente. Det ska ske muntligen inför två vittnen eller i en egenhändigt skriven och undertecknad obevitnad handling, ett s.k. holografiskt testamente (10 kap. 3 § ÄB).

Ett nödtestamente förlorar sin verkan om testatorn under tre månader därefter har haft tillfälle att upprätta ett testamente (10 kap. 3 § ÄB).

2.5.2 Tillägg till ett testamente

Testatorn kan vilja göra tillägg till sitt testamente utan att upphäva det redan befintliga. Ett tillägg till ett testamente upprättas på samma sätt som ett testamente (10 kap. 6 § ÄB).

2.6 Återkalla ett testamente

En testator kan när som helst återkalla sitt testamente. En återkallelse kan ske på olika sätt (10 kap. 5 § ÄB). Testatorn kan återkalla sitt testamente genom att upprätta ett nytt testamente, genom att förstöra testamentet i original eller genom att otvetydigt visa att testamentet inte längre utgör hens yttersta vilja. En muntlig återkallelse kan godtas om testatorn därigenom otvetydigt ger uttryck för att testamentet inte längre utgör hens sista vilja. Till skillnad från de strikta formkraven som gäller vid ett testamentes upprättande kan ett testamente återkallas helt formlöst. Det främsta motivet till att tillåta en formlös återkallelse bottnar i rättspraxis från 1800-talet och början av 1900-talet. Motivet är att så långt som möjligt tillmötesgå testatorns vilja.⁴

⁴ Wallin & Lind, Ärvdabalken Del I, (JUNO version 7Å), kommentaren till 10 kap. 5 §.

Det tydligaste sättet att återkalla ett testamente genom att upprätta ett nytt är att i det senare ange att det ersätter det tidigare. Även om det senare testamentet inte uppfyller formkraven för testamente och därmed eventuellt tillkommande förordnanden inte kan bli gällande, kan själva uttrycket att upphäva den äldre viljan bli gällande som en återkallelse.

Om ett senare upprättat testamente inte innehåller ett uttryckligt upphävande av det tidigare testamentet blir det senare testamentet ändå gällande så länge förordnandet omfattar samma egendom. I annat fall blir det en fråga om testamentstolkning.

Testatorn kan även återkalla testamentet genom att förstöra det. Hen kan bränna upp eller riva sönder testamentet, stryka över text eller sin underskrift för att visa på att testamentet inte längre utgör hens sista vilja. Har testatorn bara strukit över viss text blir testamentet i regel gällande i övrigt. Även detta bedöms genom testamentstolkning.

Om testamentet har förstörts pga. olycka eller om någon annan än testatorn har rivit testamentet utan uppdrag från testatorn utgör detta inget hinder för att återropa handlingen. Återfinns inte testamentet är det normalt testamentstagaren som bär bevisbördan för att visa att testamentet inte har återkallats.

Testamenten kan återkallas även genom annat otvetydigt tillkännagivande att testamentet inte längre är uttryck för testatorns yttersta vilja. Det kan ske både muntligt och skriftligt. Sådana formlösa återkallelser kan ibland vara problematiska. Muntliga yttranden kan upphäva ett testamente och därefter följande uttalanden kan gälla som återkallelse av återkallelse. Det kan inträffa att en arvlätare förnekar att hen upprättat ett testamente för att inte stöta sig med sin familj. Det kan även inträffa att arvlätaren efter en konflikt med testamentstagaren gör tydliga men förhastade uttalanden om att inte låta testamentet fortfarande gälla. I de fall ett testamente återfinns i original ligger bevisbördan för att det återkallats på den som hävdar det.

Ett tillägg till ett testamente återkallas på samma sätt som man återkallar huvudtestamentet (10 kap. 6 § ÄB).

2.7 Hur förvaras ett testamente?

Ett testamente förvaras normalt av testatorn i hemmet eller i ett bankfack. Då bankerna succesivt minskar sin fysiska närvaro på många orter finns det dock anledning att anta att färre personer har tillgång till ett bankfack. En del privata aktörer, t.ex. advokater, kan förvara sina klienters testamenten. Det finns även några privata testamentsregister i Sverige.

2.8 Vad gäller efter dödsfallet?

2.8.1 Original eller kopia

Ett testamente ska kunna visas upp i original efter testatorns död. Detta beror på att ett sätt att återkalla ett testamente är att förstöra originalet. Om den som vill göra sin rätt gällande på grund av ett testamente inte kan visa upp originalet så kan testamentet ändå vara gällande om personen kan visa att originalet förstörts eller förkommit av en olyckshändelse.

2.8.2 Tolkning av ett testamente

Ibland kan man behöva tolka ett testamente, t.ex. om testamentet är otydligt eller om omständigheterna förändrats mellan upprättandet och dödsfallet. Om ett testamente behöver tolkas ska man i första hand försöka ta reda på testatorns vilja. Det finns hjälpregler gällande tolkningen både i 11 kap. ÄB och i praxis.

2.8.3 Ett testamente kan vara ogiltigt

Ett testamente kan vara ogiltigt av flera olika anledningar.

Om testatorn inte var behörig att upprätta testamentet eller om testamentet inte upprättats i den form som föreskrivs i lag så är testamentet inte gällande (13 kap. 1 § ÄB). Om testatorn vid upprättandet var påverkad av en psykisk störning eller om hen t.ex. blivit tvingad så är testamentet inte heller gällande (13 kap. 2–3 §§ ÄB).

Ett inbördes testamente är i förhållande till varje testator ett eget testamente vilket innebär att det inbördes testamentet kan vara giltigt i förhållande till en eller flera testatorer men ogiltigt i förhållande till andra.

Ett testamente blir däremot inte automatiskt ogiltigt, det krävs att någon väcker talan om klander eller väcker talan om ogiltighet vid tingsrätten och får bifall.

Om ett testamente får laga kraft så blir det gällande även om det inte skulle uppfylla formkraven.

2.9 Hur får ett testamente laga kraft?

Det är inte tillräckligt att testatorn skriver ett testamente och att originalhandlingen finns kvar efter testatorns död. Testamentet måste också få laga kraft, något som kan ske på tre olika sätt.

2.9.1 Godkännande av ett testamente

Om en legal arvinge godkänner ett testamente får testamentet laga kraft gentemot arvingen. Testamentet behöver nämligen inte delges en legal arvinge som godkänt testamentet (14 kap. 4 § ÄB).

2.9.2 Delgivning av ett testamente

En legal arvinge ska som huvudregel alltid delges ett testamente. Om arvingen godkänt testamentet behövs däremot ingen delgivning. Det är testamentstagaren som ska se till att de legala arvingarna får del av testamentet. Om det finns flera testamentstagare räcker det att en av dem ser till att de legala arvingarna delges testamentet. Delgivningen sker genom att en bestyrkt kopia av testamentet överlämnas till var och en av de legala arvingarna (14 kap. 4 § ÄB).

Om den legala arvingen inte väcker talan om klander inom sex månader efter dagen för delgivningen får testamentet laga kraft gentemot arvingen.

2.9.3 Klander av ett testamente

Om en legal arvinge anser att ett testamente är ogiltigt kan arvingen klandra testamentet. En klandertalan förs i tingsrätten. Klander ska ske senast sex månader efter dagen för delgivningen (14 kap. 5 § ÄB).

Om domstolen ogillar klandertalan, får testamentet laga kraft.

Den legala arvingen som klandrar testamentet gör det enbart beträffande sin andel. Testamentet får laga kraft i förhållande till övriga arvingar som inte har väckt klandertalan sex månader efter det att de blev delgivna testamentet.

2.10 Testamentet är en del av bouppteckningen

Om det finns ett testamente efter den avlidna ska testamentet i original, eller en bestyrkt kopia, bifogas bouppteckningen (20 kap. 5 § ÄB). Ett testamente behöver inte ha fått laga kraft för att beaktas i ett bouppteckningsärende.

Ett testamente kan påverka vem som är dödsbodelägare eller efterarvinge, alltså vem som ska kallas till en bouppteckningsförrättning och antecknas i bouppteckningen. Innan ett testamente fått laga kraft anses både arvingar enligt lag och universella testamentstagare vara dödsbodelägare (18 kap. 1 § ÄB).

Om en legal arvinge har uteslutits helt från rätten till arv genom ett testamente, och om testamentet har fått laga kraft före bouppteckningsförrättningen, behöver arvingen inte kallas till förrättningen. Arvingen ska däremot antecknas i bouppteckningen (20 kap. 3 § ÄB).

2.11 Internationella aspekter

Förordnanden om kvarlåtenskap förekommer inom i stort sett alla världens rättssystem. Att testamentet kan återfinnas och verkställas efter testatorns bortgång är centralt för dess syfte och funktion. Majoriteten av medlemsstaterna inom EU-samarbetet har någon typ av testamentsregister i offentlig regi. I de flesta fall hanteras registret av notariat, en typ av juridisk instans som inte har någon motsvarighet i Sverige. En del länder sköter sina register genom domstolsväsendet eller annan statlig institution. Sverige hör till de länder som tillsammans med Irland, Finland och Grekland saknar offentliga register för testamenten.⁵

2.11.1 Utländsk rätt

Danmark

Ett testamente kan enligt dansk rätt antingen upprättas inför vittnen eller inför en notarie (en funktion inom det danska domstolsväsendet). Testatorn tar med ett färdigskrivet testamente till notarien som kontrollerar att testatorn är vid sina sinnens fulla bruk, men inte tar ställning till testamentets giltighet. Ett testamente som upprättas hos en notarie ska alltid anmälas till det danska centralregistret för testamenten och varje notarie sparar kopior av de testamenten som upprättats där. Testatorn behåller själv originalet. Det är inte obligatoriskt att registrera sitt testamente för att uppnå giltighet. Registret är ett sätt att säkra att originalet kommer fram efter testatorns död.

Centralregistret för testamenten är en del av det danska tingslysningssystemet (en form av registrering i offentligt register). Centralregistret har inga kopior av testamentena utan registrerar endast uppgifter efter anmälan från ansvarig notarie. De enda uppgifter som förs in i registret är information om att en viss person upprättat ett testamente samt upplysningar om var och när. När en person avlider är den ansvariga skifteretten skyldig att utreda om testamente upprättats genom att kontakta det danska centralregistret för testamenten för att inhämta information om eventuella testamenten och sedan rekvirera en kopia från ansvarig notarie. Skifteretten får på så vis tillgång till det eventuella testamentet och kan sedan kalla arvingarna, både legala och testamentariska, till ett möte där ställning tas till boets fortsatta behandling.

⁵ <https://e-justice.europa.eu/517/SV/inheritance>.

Det är endast skifteretterna som har tillgång till centralregistret. Övriga intresserade får vända sig till skifteretten för uppgifter.

Enligt dansk lagstiftning råder sekretess för testamentsregistrets innehåll och sekretessen varar hela testatorns liv.

Österrike

I Österrike finns möjlighet att upprätta ett testamente och registrera in uppgiften i ett register vilket administreras av Austrian Notary, men det är inget krav för testamentets giltighet. En testator kan författa testamentet på egen hand och även förvara det på egen vald plats. Österrikes testamentsregister innehåller inte testamentet som sådant utan enbart en uppgift om att testamente finns samt vart det finns förvarat. En notarie, en domare eller advokat/jurist har mandat att skicka in uppgiften om testamentet till registret. Det är även dessa som förvarar det registrerade originaltestamentet åt testatorn. Österrikes testamentsregister är digitalt.

Uppgiften i registret omfattas av sekretess och det är inte möjligt för anhöriga och allmänheten att få tillgång till uppgiften i registret. Efter testatorns död utser domstolen en notarie inom civilrätt som tar hand om dödsboets avveckling. Denna notarie har ensamt tillträde till uppgiften i registret och sedermera tillgång till originaltestamentet för att fullfölja dödsboets avveckling.

Tyskland

Enligt tysk rätt kan ett testamente upprättas på två sätt. En testator kan dels själv upprätta, datera och underteckna ett handskrivet testamente, dels upprätta testamente inför en s.k. notarie. Ett handskrivet testamente kan mot avgift lämnas till valfri Nachlassgericht för förvaring. Ett testamente upprättat inför en notarie lämnas automatiskt till domstol för förvaring. En testator kan alltid begära att få tillbaka ett testamente som förvaras av domstol. Testamenten upprättade inför notarier upphävs i och med återkallandet.

Genom olika sorters informationsplikt för domstolar och folkbokförande myndigheter garanteras att deponerade testamenten kommer till dödsboets kännedom. I och med dödsfallet måste domstolen öppna alla handlingar som innehållsmässigt skulle kunna vara ett testamente. Dessutom är alla personer som har en sådan handling i sin besittning enligt lag skyldiga att lämna detta till behörig domstol utan anfordran. Ett inbördes testamente ska lämnas in redan vid första makens eller makans död. Dödsbodelägarna kan skriftligt ansöka om att ett testamente ska öppnas genom att meddela att dödsfallet inträffat. När en domstol som förvarar ett testamente får kännedom om ett dödsfall, även på annat sätt än genom arvingarna meddelar den arvingarna tid och plats för öppnande av testamentet.

Finland

Enda sättet att förordna om kvarlåtenskapen enligt finsk rätt är att upprätta ett testamente. Ett testamente måste upprättas skriftligen i samtidig närvaro av två vittnen. Arvlåtaren ska underteckna testamentet när det upprättas, eller bekräfta sin tidigare underskrift på testamentet. Vittnena ska bestyrka testamentet med sina namnteckningar efter det att arvlåtaren har undertecknat det eller bekräftat sin underskrift. Ett muntligt testamente kan också vara bindande i vissa undantagsfall.

Myndigheterna i Finland för inte register över testamenten. En testator är själv ansvarig för att förvara testamentet på en trygg och säker plats. Frågan om ett testamentsregister har vid ett flertal tillfällen diskuterats, se t.ex. SS 95/2018 rd och SS 262/2019 rd.

Den finska regeringen ser det inte som ändamålsenligt att upprätta ett testamentsregister eftersom testatorns möjlighet att återkalla sin vilja i för stor mån skulle inskränkas (SS 95/2018 rd).

2.11.2 Europeiska samarbeten (ENRWA)

European Network of Registers of Wills Association är en internationell organisation inom ramen för EU-samarbetet som inrättades år 2005 av de belgiska, franska och slovenska notariaten. I enlighet med Baselkonventionen om upprättandet av ett system för registrering av testamenten av den 16 maj 1972 kan de stater som har ett register för registrering av testamenten och som uppfyller kraven för medlemskap i organisationen koppla samman sina register, vilket gör det möjligt för alla EU-medborgare att upptäcka de testamenten som en avliden person lämnat oavsett i vilket land testamentet registrerades. Organisationen består i dag av tjugo medlemsländer och ett så kallat partnerland (Estland) och samarbetet bygger i stor del på ett digitalt förfarande.

För att bli medlem och delta i samarbetet måste det anslutande registret skötas av ett notariat eller en instans som har utsetts till förvaltare av registret av behörig beslutsfattare i medlemslandet. Anslutande medlemsstat behöver även utöver detta uppfylla ENRWAs kriterier och villkor.

Organisationen har hitintills drivit tre samarbetsprojekt för att ytterligare underlätta samverkan mellan medlemsstaterna. Det första samarbetet, ”Europe Wills” startades år 2008. Målet med detta projekt var att bidra till att skapa EU-gemensamma regler kring testamenten. Syftet med projektet var att se till att EU-medborgarnas testamenten hittas oavsett var de förvaras och att testatorns sista vilja därmed kan respekteras.⁶

Det andra projektet startade 2010 och resulterade i samarbetet ”Interconnecting the European Registers of Wills” (IRTE). Syftet med projektet var att utveckla och genomföra en effektiv sammankoppling av europeiska testamentsregister inom EU. Arbetet syftade också till att utveckla och rättssäkra IT-lösningar (e-juridik) på EU-nivå genom användning av informations- och kommunikationsteknik. Tanken var att de yrkesverksamma som ansvarar för att reglera arv inom den Europeiska unionen (notariat eller staten) ges ett verktyg för att snabbt kunna agera när det gäller att ta reda på huruvida en avliden har efterlämnat ett testamente i en annan medlemsstat. Medborgarna ska på så sätt snabbare kunna informeras om förekomsten av testamenten som rör deras familjemedlemmar i ett större antal europeiska medlemsstater. I dagsläget har tio medlemsstater anslutit sina testamentsregister till IRTE-samarbetet.⁷

Under 2012 genomförde och implementerade ENRWA samarbetet ”Cross-Border Wills”. Syftet var att lösa de gränsöverskridande aspekterna i samband med lokalisering av testamenten. Tanken var att utreda hur informationen i testamentet kan förmedlas till berörda personer i en annan EU-medlemsstat. Samarbetsprojektet hade som mål att på ett rättssäkert och effektivt sätt dela

⁶ ”Europe Wills” Program, European Network of Registers of Wills association (ENRWA), Final Report, 17 March 2010. Webb: <http://www.arert.eu/IMG/pdf/rapport-final-en.pdf>.

⁷ ”Interconnecting the European Registers of wills” Project, European Network of Registers of Wills association (ENRWA), Final Report, 6 december 2012. Webb: <http://www.arert.eu/IMG/pdf/rapport-final-2012-12-06-en-version-def.pdf>.

testamentets innehåll mellan medlemsstaterna. Inom ramen för projektet undersöktes huruvida nationella förfaranden kunde harmoniseras för att dela informationen i testamenten, samtidigt som deras unika nationella egenskaper respekterades. I skrivande stund har tre medlemsstater anslutit sig till samarbetet ”Cross-Border Wills”.⁸

2.11.3 Svensk internationell privaträtt

Inom arvsrättens område finns det inte några enhetliga materiella bestämmelser som tillämpas av olika länder. Däremot finns det internationella privaträttsliga regler som ska tillämpas när t.ex. en person har anknytning till flera länder. Dessa regler bestämmer vilket lands domstolar som är behöriga att pröva en rättsfråga, vilket lands lag som ska tillämpas av domstolen när rättsfrågan prövas och hur domstolens dom ska erkännas i andra länder. Trots beteckningen ”internationella” så är även dessa bestämmelser nationella, däremot förekommer internationella samarbeten t.ex. den nordiska arvskonventionen⁹ som resulterade i harmoniserade internationella privaträttsliga bestämmelser i de nordiska länderna.

EU har under lång tid strävat efter att harmonisera medlemsstaternas internationella privaträtt inom arvsrättens område, ett arbete som manifesterades i EU:s arvsförordning¹⁰. Arvsförordning gäller som lag i Sverige och är alltså direkt tillämplig här. Vissa kompletterande bestämmelser finns i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer (IAL).

EU:s arvsförordning tillämpas på arv efter personer som avlidit den 17 augusti 2015 eller senare (artikel 83.1). Om en person avlidit innan det datumet gäller äldre svensk internationell privaträtt (tredje punkten av övergångsbestämmelserna till IAL).

EU:s arvsförordning ska tillämpas på samtliga civilrättsliga aspekter på arv efter en avliden person (artikel 1.1). Arvsförordningen innehåller inte några artiklar om registrering av testamenten, däremot finns det artiklar som behandlar frågan om vilket lands lag som ska tillämpas för att bedöma om ett testamente är materiellt giltigt (artikel 24–26), t.ex. frågan om kapaciteten¹¹ hos den som upprättar testamentet. Därtill framgår vilket lands lag som ska tillämpas när frågan rör testamentets formella riktighet (artikel 27). Sverige ska dock inte tillämpa artikel 27 utan ska fortsätta att tillämpa Haagkonventionen¹² vid bedömning av om ett testamente är formellt giltigt (artikel 75.1). Haagkonventionens bestämmelser om formkrav på ett testamente har införlivats i svensk rätt i 2 kap. 3 § IAL. Bestämmelsen är tillämplig i förhållande till alla stater, inte bara de som tillträtt konventionen.

2.12 Allmänt om sekretess och dataskydd

Offentlighetsprincipen regleras i grundlag och handlar om att myndigheternas verksamhet ska kunna kontrolleras och debatteras av folket. En del av offentlighetsprincipen är handlingsoffentligheten som enbart innebär rätt att ta del

⁸ ”Cross-Border Wills” (CroBoWills) Project, European Network of Registers of Wills association (ENRWA), Final Report, 12 March 2015. Webb: <http://www.arert.eu/IMG/pdf/crobowills-rapport-final-en.pdf>.

⁹ Konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och bodelning.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg.

¹¹ ”Med kapacitet torde inte avses annan innebörd än behörighet.” SOU 2014:25 s. 115.

¹² Haagkonventionen av den 5 oktober 1961.

av handlingar som betecknas som allmänna handlingar under förutsättning att de allmänna handlingarna inte omfattas av sekretess (2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen).

Det kan finnas olika sekretessbestämmelser för myndigheter och olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet. Om specifika sekretessbestämmelser saknas för en myndighet eller verksamhet är det endast bestämmelserna i 21 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, som blir tillämpliga. Dessa sekretessbestämmelser är gemensamma för alla myndigheter och verksamhetsområden. Det är exempelvis bestämmelser som skyddar uppgifter om enskilda personliga förhållanden oavsett i vilket sammanhang uppgifterna förekommer. Bestämmelserna 21 kap. OSL medger utlämnande av uppgifter efter en menprövning. Om endast dessa bestämmelser blir tillämpliga på uppgifterna hos en myndighet eller i en verksamhet kommer uppgifterna ofta att vara offentliga.

Om personuppgiftsbehandling aktualiseras blir EU:s dataskyddsförordning¹³ tillämplig. Syftet med förordningen är att skydda fysiska personers grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd för personuppgifter, och att främja det fria flödet av personuppgifter inom unionen (artikel 1). Dataskyddsförordningen är direkt tillämplig i alla medlemsstater. Det materiella tillämpningsområdet för dataskyddsförordningen omfattar sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt annan behandling av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (artikel 2.1).

I artikel 6 i dataskyddsförordningen uttrycks det grundläggande kravet på laglighet av en behandling av personuppgifter. För att personuppgifter ska få behandlas måste det finnas åtminstone en giltig rättslig grund. Bland de rättsliga grunder som anges i artikeln kan nämnas att behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvariga (artikel 6.1 c) eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvarigas myndighetsutövning (artikel 6.1 e). För myndigheter är det främst rättslig förpliktelse eller allmänt intresse och myndighetsutövning som kan ligga till grund för en behandling av personuppgifter. Den rättsliga grunden som sådan utgörs av bestämmelse i EU-rätten eller medlemsstaternas nationella rätt (artikel 6.3). Av artikel 5 följer de allmänna principer som gäller för behandling av personuppgifter. Däribland kan nämnas att uppgifterna ska behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt i förhållande till den registrerade. Uppgifterna ska vidare vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas. De ska vidare vara riktiga och, om nödvändigt, uppdaterade.

Dataskyddsförordningen är förvisso direkt tillämplig i Sverige och ska tillämpas som om den vore svensk lag. Trots detta både förutsätter och medger dataskyddsförordningen nationella bestämmelser som kompletterar delar av förordningen genom specificeringar eller undantag. Detta gäller särskilt sådan behandling som sker inom den offentliga sektorn. I artikel 6.2 anges att medlemsstaterna får behålla eller införa mer specifika bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen när det gäller behandling som sker enligt artikel 6.1 c (rättslig förpliktelse) och 6.1 e (uppgift av allmänt intresse och myndighetsutövning). Detta får ske genom att medlemsstaterna närmare fastställer

---

¹³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

specifika krav för uppgiftsbehandlingen och andra åtgärder för att säkerställa en laglig och rättvis behandling. Av skäl 10 till förordningen framgår att detta även gäller för behandlingen av känsliga personuppgifter. Av artikel 6.3 framgår vidare att vid behandling enligt artikel 6.1 c och e, ska den rättsliga grunden fastställas i unionsrätten eller i nationell rätt. Artikel 6.3 tydliggör att den rättsliga grunden i detta fall måste framgå av den svenska rättsordningen, dvs. i materiell rätt och i t.ex. en myndighets instruktion. Enligt artikel 6.3 andra stycket ska också syftet med behandlingen fastställas i den rättsliga grunden eller, i fråga om behandling enligt artikel 6.1 e, ska vara nödvändigt för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvarige myndighets utövning. Förordningen innehåller också andra artiklar som tillåter kompletterande bestämmelser i vissa avseenden, exempelvis när det gäller känsliga personuppgifter (artikel 9).

3 Skatteverkets bedömningar

3.1 Allmänna överväganden

3.1.1 Behövs ett testamentsregister i offentlig regi?

Testamentsregister finns numera på många håll i Europa och flertalet av EU:s medlemsstater har sina testamentsregister sammankopplande genom samarbetet ENRWA (European Network of the Registers of Wills Association). Samhällets digitala utveckling har även skapat nya möjligheter vilket har medfört nya frågor om informationssäkerhet och dataskydd.

År 2008 presenterade Skatteverket ett förslag om att införa möjlighet att mot en avgift registrera testamenten. Den dåvarande regeringen fann år 2012 inte tillräckliga skäl för att gå vidare med förslaget (Ju2008/04624). Frågan om att inrätta ett testamentsregister i offentlig regi har dock på senare tid fått ny aktualitet och har uppmärksammats av riksdagen, som uppmanat regeringen att ta nödvändiga initiativ för att inrätta ett frivilligt register och framhållit att det är en fråga som bör prioriteras (bet. 2020/21:CU6 punkt 25, rskr. 2020/21:223 och bet 2018/19:CU7 punkt 26, rskr. 2018/19:180).

Behovet att upprätta testamenten har ökat i takt med utvecklingen av t.ex. familjekonstellationer där en arvsrätt inte finns enligt lag. Något som sannolikt medfört en ökad efterfrågan på att kunna registrera sitt testamente.

Det är angeläget att en persons sista vilja blir känd efter personens död. Eftersom den sista viljan kommer till uttryck i ett testamente som behöver uppdagas efter testatorns död så skulle en möjlighet att registrera sitt testamente öka förutsättningarna för att testamentet uppdagas och respekteras efter dödsfallet. Ett testamentsregister skulle även leda till att testamenten med större sannolikhet uppdagas i ett tidigare skede, något som skulle resultera i enklare, snabbare och mindre kostsamma bouppteckningar. Även antalet tilläggsbouppteckningar skulle minska, vilket skulle förenkla för dödsboet men också för Skatteverket.

Eftersom det många gånger löper lång tid mellan att ett testamente registreras och att testatorn avlider finns även ett behov av stabilitet, varaktighet och systematisk bevakning.

Skatteverkets bedömning är sammanfattningsvis att ett testamentsregister i offentlig regi bör införas, en bedömning som delas av både Kammarkollegiet och Lantmäteriet (se avsnitt 4.4.1 och 4.4.3).

3.1.2 Ska testamentsregistret vara frivilligt eller obligatoriskt?

Den svenska testamentsrätten bygger på en kompromiss mellan enkelhet och trygghet. Testatorn ska på ett enkelt sätt både kunna upprätta och återkalla ett testamente. Kammarkollegiet förespråkar, i vart fall på sikt, att registrering i testamentsregistret ska vara obligatoriskt. Skatteverket konstaterar att det skulle innebära en stor förändring av den svenska testamentsrätten.

Som Skatteverket uppfattar regeringsuppdraget gäller det att se över förutsättningarna för att inrätta ett frivilligt testamentsregister. Förutsättningarna för en eventuell obligatorisk registrering av testamenten bör därför tas upp i annat sammanhang än denna promemoria.

3.1.3 Kan Skatteverket föra testamentsregistret?

Inledningsvis kan konstateras att ett registreringsärende i testamentsregistret inte skulle kräva någon kvalificerad rättslig bedömning då ärendena inte skulle vara tvistiga eller innehålla några motstående intressen. Något behov av en muntlig handläggning eller bevisupptagning och bevisvärdering skulle därför inte vara aktuellt varför ett testamentsregister bör hanteras av en förvaltningsmyndighet och inte av domstol.¹⁴

Som framgår av avsnitt 1.3 hanterar Skatteverket redan i dag ett stort antal frågor av liknande karaktär som kan hanteras inom ett testamentsregister. Skatteverket har tillräcklig kompetens för att hantera ett testamentsregister då myndigheten redan ansvarar för bouppteckningsverksamheten, utfärdar europeiska arvsintyg och registrerar handlingar i äktenskapsregistret. Skatteverket ansvarar därutöver även för folkbokföringen. Detta talar för att Skatteverket ska ansvara för ett testamentsregister i offentlig regi.

3.1.4 Ska en registerlösning kunna vara digital?

Allmänhetens förväntningar på digitala lösningar

En handling som kommer in till eller upprättas hos en myndighet och som förvaras där är som huvudregel en allmän handling. Normalt är handlingen också offentlig. Myndighetens allmänna handlingar ska under hela bevarandetiden hanteras, förvaras och skyddas så att den fysiska och logiska kvaliteten bibehålls (RA-FS 1997:4, 5 kap. 1 §). Frågan om ett testamentsregister ska inrättas aktualiserar därför även frågor om behovet av förvaring, bevarande och föreskrifter gällande gallring.

Teknikutvecklingen har både bidragit till att öka förväntningarna och underlättat för privatpersoner och myndigheter att fullgöra sina skyldigheter. Regeringen har t.ex. i sitt program Digitalt först¹⁵ angett att e-tjänster ska vara förstahandsvalet för privatpersoners och företags kontakter med myndigheter. I samband med frågan om hur ett testamentsregister ska utformas och administreras är det således av vikt att utreda vilka möjligheter som finns för att skapa digitala lösningar. Samtidigt är ett testamente bara giltigt i original, vilket till viss del kolliderar med enskildas förväntningar på digitala lösningar.

Hantering av handlingar i pappersform ställer stora krav på handläggningen av ärenden och medför normalt en längre handläggningstid i jämförelse med ärenden där den enskilda kan lämna uppgifterna och Skatteverket kan hantera uppgifterna digitalt. En förvaring av testamenten i original skulle ställa omfattande krav på registreringsmyndighetens förvaringsmöjligheter. Ett digitalt förvarande skulle gynna både allmänheten och Skatteverket.

Även om många vill kunna använda sig av digitala lösningar t.ex. i kontakter med myndigheter, finns det personer som föredrar att lämna uppgifter skriftligen eller som inte har teknisk möjlighet att lämna uppgifter digitalt t.ex. via en e-tjänst. Skatteverket anser att ett registreringsförfarande inte får försvåra för enskilda eller hindra enskilda från att registrera sitt testamente och att det därför bör finnas en möjlighet att lämna in sitt testamente för registrering genom att skicka in en skriftlig ansökan per post. Även om en digital ansökan bör vara huvudspåret så ska det alltså inte vara obligatoriskt att ansöka om registrering digitalt.

¹⁴ Prop. 2010/11:119 s. 37.

¹⁵ Regeringens program för digital förnyelse av det offentliga Sverige som genomförs under 2015–2018, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/digitaliseringspolitik/digital-forvaltning/>.

Hänsyn till EU-rätten

Den 9 mars 2021 presenterade kommissionen sin vision för EU:s väg mot en digital omställning fram till 2030.¹⁶ Kompassen för EU:s digitala decennium kretsar kring fyra huvudområden, varav ett är digitaliseringen av all offentlig service.

En stor del av en digital framtid handlar om att säkerställa att enskilda har en säker digital identitet. EU har bl.a. utarbetat en förordning gällande e-signaturer, eIDAS¹⁷ som innehåller regler för gränsöverskridande elektronisk identifiering (e-legitimering) och betrodda tjänster.

Ett av syftena med eIDAS är att öka förtroendet för elektroniska transaktioner på den inre marknaden, något som är avgörande för den ekonomiska och sociala utvecklingen. Förordningen gäller som svensk lag och sedan den 29 september 2018 ska t.ex. offentliga myndigheter följa förordningens krav om att erkänna e-legitimationer från andra EU-medlemsstater. Kraven i eIDAS innebär att användaren ska kunna logga in i t.ex. en e-tjänst. Däremot innebär inte det att den enskilda automatiskt får åtkomst till tjänsten. För att så ska vara fallet måste tjänsten anpassas så att enskilda med utländsk e-legitimation men som t.ex. inte har svenskt personnummer alternativt samordningsnummer ska kunna använda densamma.

En ansökan om registrering av ett testamente som är möjlig att göra digitalt, t.ex. i en e-tjänst, förutsätter att det skulle finnas möjlighet att identifiera sig eller skriva under med en elektronisk signatur även om sökanden använder sig av en tjänst i en annan medlemsstat. Skatteverket anser mot bakgrund av detta att frågan hur en digital ansökan om registrering i ett testamentsregister kan utformas för att motsvara kraven i förordningen bör utredas. Även i vilken omfattning personer som inte innehar ett svenskt personnummer eller samordningsnummer ska kunna använda det digitala spåret bör utredas närmare i det fortsatta arbetet med testamentsregistret.

3.2 Vilka olika typer av register är möjliga?

Enligt utredningsdirektivet ska Skatteverket utreda frågan om ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi bör införas, och hur ett sådant skulle kunna utformas och administreras. Syftet med ett testamentsregister är att bidra till att en avlidens sista vilja blir känd och kan respekteras genom att testamenten uppdagas efter testatorns död. Ett sådant register kan utformas på olika sätt.

Ett testamentsregister måste anpassas efter en rad olika intressen och omständigheter. Kravet på att ett testamente måste återfinnas i ett fysiskt original efter testatorns bortgång, allmänhetens förväntningar på digitala lösningar, effektivitet och rättssäkerhet är några av de förutsättningar som måste vägas in i valet av typ av register.

Skatteverket har identifierat tre huvudalternativ:

- Ett register som innehåller information om att det finns ett testamente och eventuellt viss annan information, men som inte innehåller testamentshandlingen i kopia eller original.

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_sv.

¹⁷ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG.

- Ett register där Skatteverket förvarar en kopia av originaltestamentet.
- Ett register där Skatteverket förvarar testamentet i original.

I kommande avsnitt presenteras de olika alternativen närmare utifrån hur Skatteverket bedömer att dessa skulle kunna utformas utifrån de olika alternativens praktiska och juridiska förutsättningar.

3.2.1 Alternativ 1: Ett testamentsregister med information

Ett register som enbart innehåller uppgifter om att en testator har upprättat ett testamente innebär att testatorn bara ska ansöka om registrering av sina personuppgifter (namn, personnummer alternativt födelsedatum och adress) samt uppgiften att hen har upprättat ett testamente. Testatorn bör även kunna registrera uppgifterna om var testamentet förvaras eftersom det förbättrar förutsättningarna för att hitta testamentet. Vem eller vilka som ska få informationen om testamentet efter testatorns bortgång är också något som testatorn bör kunna registrera.

Ett sådant register skulle medföra en viss säkerhet för testatorn att hans testamente kommer att uppdagas efter dödsfallet. Uppgifterna i registret skulle också medföra att utpekade personer får vetskap om att den avlidna efterlämnat ett testamente vilket innebär att dessa får bättre förutsättningar för att kunna leta efter testamentet. Registret skulle även bli förhållandevis enkelt att bygga och administrera då myndigheten bara skulle genomföra en kontroll av att testatorn går att identifiera samt att testatorns personuppgifter stämmer. Ett register av detta slag skulle inte kräva något lagringsutrymme av fysiska handlingar och alla delar av registreringen och registret, från ansökan, handläggning, beslut, underrättelse och arkivering skulle kunna ske helt digitalt.

Registret skulle inte heller påverka testatorns möjlighet att återkalla sitt testamente eftersom testatorn under hela livet har kvar testamentet i sin besittning. Testatorn kan både upprätta ett nytt testamente, förstöra originalhandlingen eller på ett annat sätt otvetydigt visa att testamentet inte längre utgör hans yttersta vilja. Skatteverket anser att det även ska vara möjligt för testatorn att meddela testamentsregistret att hen har återkallat sitt förordnande.

3.2.2 Alternativ 2: Ett testamentsregister med kopia av testamentet

Ett alternativ till ett register med enbart information är ett register som även innehåller en kopia av testamentet som lagras digitalt hos Skatteverket. Vid en ansökan om registrering ska testatorn lämna uppgifter om sitt namn, personnummer alternativt födelsedatum och adress samt bifoga en kopia av testamentet. Testatorn bör även kunna registrera uppgifterna om var testamentet förvaras, och vem eller vilka som ska få informationen om testamentet efter testatorns bortgång.

Innan registrering ska Skatteverket genomföra en enklare kontroll som begränsas till att omfatta att vissa grundläggande formella förutsättningar för registrering är uppfyllda, se avsnitt 3.3.4. Att Skatteverket skulle få del av en kopia av testamentet i samband med registreringen skulle även medföra en möjlighet att uppmärksamma testatorn på vissa brister gällande de grundläggande formkraven t.ex. att testamentet inte är bevittnat av två personer.

Om Skatteverket ska förvara en kopia kan testamentet förvaras digitalt. Digital förvaring ställer inte krav på fysiskt förvaringsutrymme och innebär även ett mer lättillgängligt alternativ för medborgaren. Ett register av detta slag skulle kunna byggas och administreras relativt enkelt.

Jämfört med alternativ 1 skulle ett register som innehåller en kopia av testamentet medföra en större säkerhet att testamentet uppdagas efter testatorns död. Berörda personer skulle få vetskap om att den avlidna efterlämnat ett testamente, eventuellt var testamentet förvaras och även en kopia av det registrerade testamentet.

Testatorns möjlighet att återkalla eller ändra sitt testamente skulle inte heller påverkas av detta alternativ. Testatorn kan både upprätta ett nytt testamente, förstöra originalhandlingen eller på ett annat sätt otvetydigt visa att testamentet inte längre utgör hens yttersta vilja. Skatteverket anser att det även ska vara möjligt för testatorn att meddela testamentsregistret att hen har återkallat sitt förordnande.

3.2.3 Alternativ 3: Ett testamentsregister med originalhandlingen

Ytterligare ett alternativ skulle vara ett register som innehåller testamentet i original. Vid en ansökan om registrering ska testatorn lämna uppgifter om sitt namn, personnummer alternativt födelsedatum och adress samt bifoga testamentet i original. Testatorn bör även kunna registrera uppgifterna om vem eller vilka som ska få informationen om testamentet efter testatorns bortgång och till vem testamentet i original ska skickas efter testatorns bortgång.

Innan registrering ska Skatteverket genomföra en enklare kontroll som begränsas till att omfatta att vissa grundläggande formella förutsättningar för registrering är uppfyllda, se avsnitt 3.3.4. Att Skatteverket skulle få del av testamentet i samband med registreringen skulle även medföra en möjlighet att uppmärksamma testatorn på eventuella brister gällande de grundläggande formkraven t.ex. att testamentet inte är bevitnat av två personer.

Om testamentsregistret ska innehålla ett originaltestamente innebär det att hanteringen och förvaringen måste ske i form av pappershandlingar mot bakgrund av kraven i ärvdabalken. Själva originaltestamentet måste lämnas in eller skickas in till myndigheten via brev. Skatteverket kommer att behöva ett stort utrymme för att ta emot och förvara originalhandlingarna. En grov skattning som Skatteverket gjort ger vid handen att om var tionde svensk lämnar in ett testamente så ska registreringsmyndigheten förvara en miljon testamenten på i genomsnitt tre sidor. Skatteverket kommer vid ett sådant scenario att behöva ca 700 hyllmeter fysiskt arkiv.

Ett testamentsregister som förutsätter att Skatteverket ska förvara testamentet i original medför störst säkerhet för testatorn att hens testamente kommer att uppdagas efter dödsfallet. Testatorn skulle inte behöva förvara testamentet själv. Skatteverket kan översända originalet efter dödsfallet till den som testatorn själv pekat ut som mottagare. Det skulle även innebära ett absolut skydd mot att någon som inte gynnas av testamentets innebörd skulle kunna förstöra handlingen och därmed vinna fördel.

Om Skatteverket skulle förvara originalet skulle testatorns möjlighet att återkalla testamentet begränsas i viss mån, då hen inte på ett enkelt sätt skulle kunna förstöra originalhandlingen. Hen skulle dock även i fortsättningen kunna återkalla sitt testamente genom att upprätta ett nytt testamente eller genom att på ett annat sätt otvetydigt visa att testamentet inte längre utgör hens yttersta vilja. Skatteverket anser att det även ska vara möjligt för testatorn att meddela testamentsregistret att hen har återkallat sitt förordnande.

Ett register av detta slag skulle kräva ett mer komplicerat register och en omfattande administration. Därutöver skulle vare sig ansökan, handläggning,

underrättelse eller arkivering kunna ske helt digitalt. Arkiveringen av pappershandlingar i original skulle också ställa omfattande krav på förvaringsutrymme och säkerhet vid hanteringen.

3.2.4 Skatteverkets sammantagna bedömning

Ett testamentsregister måste utformas på ett sådant sätt att en balans mellan att skydda ett testamente och att inte försvåra testatorns möjligheter att återkalla sitt testamente upprätthålls. Skatteverket gör följande bedömningar.

Trots att det finns flera fördelar med ett register som enbart innehåller information så menar Skatteverket att ett sådant register inte i tillräckligt hög grad skulle uppfylla syftet och behovet med ett testamentsregister. Skatteverket menar därför att det är nödvändigt att registret även innehåller själva testamentet.

Ett register som innehåller originaltestamenten riskerar att i viss omfattning försvåra för testator att återkalla sitt testamente. Vidare skulle ett sådant register innebära ett behov av ett stort fysiskt lagringsutrymme som även ställer höga krav på att handlingarna skyddas så att den fysiska och logiska kvaliteten bibehålls. Även de digitala utmaningarna för detta alternativ gör att Skatteverket bedömer att ett register som innehåller originaltestamenten inte får en ändamålsenlig effekt.

Ett testamentsregister som innehåller en kopia skulle visserligen inte innebära ett skydd av originalhandlingen men det skulle tydligt kunna ge arvingarna en uppgift om att det finns ett testamente, eventuellt var originaltestamentet förvaras och vad testamentet innehåller. Skatteverket menar att detta bör medföra att testamenten i större utsträckning skulle hittas. Ett testamentsregister som innehåller en kopia kan även administreras och handläggas helt digitalt, något som underlättar för enskilda. Även för Skatteverket skulle ett digitalt register skapa effektivitet och spara fysiskt utrymme.

Skatteverkets sammantagna bedömning är därför att registret ska innehålla en kopia av testamentet.

3.3 Hur kan ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi utformas?

3.3.1 Vem kan ansöka om registrering?

Skatteverkets bedömning: Den som är behörig att upprätta ett testamente ska också vara behörig att ansöka om registrering av testamentet. Även ett ombud eller en ställföreträdare ska kunna ansöka om registrering på uppdrag av testatorn.

Skälen för Skatteverkets bedömning: Ett testamente är en handling av utpräglat personlig karaktär. Således är det självklart att personen som har upprättat testamentet ska kunna ansöka om registrering, oavsett om det är frågan om ett register som bara innehåller information om att det finns ett testamente m.m. eller ett register där testamentet förvaras. Det förutsätter att testatorn antingen lämnar in en undertecknad begäran eller identifierar sig med hjälp av en e-legitimation i samband med begäran.

Om ett testamente har upprättats av två eller flera personer men bara en vill registrera testamentet ska det vara möjligt att endast en av testatorerna ansöker om registrering, eftersom ett inbördes testamentet ses som ett individuellt testamente för vardera testatorn. Om samtliga testatorer vill registrera det inbördes testamentet behöver alla medverka vid ansökan.

Ett ombud eller en ställföreträdare får inte upprätta ett testamente för en annan persons räkning, däremot finns det inget som hindrar att ombudet eller ställföreträdaren hjälper personen att upprätta testamentet. Även ett ombud eller en ställföreträdare ska kunna ansöka om registrering på uppdrag av testatorn. I en sådan situation ska ombudet eller ställföreträdaren bifoga en behörighetshandling till ansökan som styrker att hen ansöker om registrering på uppdrag av testatorn.

3.3.2 Vad ska en ansökan om registrering innehålla

Skatteverkets bedömning: En ansökan ska innehålla uppgifter om testatorn och en kopia av testamentet. Ansökan bör innehålla uppgift om var originalet förvaras och vem som särskilt ska underrättas om testamentet efter testatorns bortgång.

Skälen för Skatteverkets bedömning: En förutsättning för att testamentet ska kunna registreras i registret är att testatorn eller testatorerna kan identifieras. Testatorn ska därför lämna obligatoriska uppgifter om sitt namn, personnummer alternativt födelsedatum och adress. Vidare ska ansökan innehålla en kopia av det testamente som testatorn önskar att registrera. Testatorn ska även ha möjlighet att registrera uppgiften om var originalet förvaras. Testator bör även kunna registrera uppgiften om vem eller vilka som ska underrättas om att testatorn har efterlämnat ett testamente samt vilka som ska få ta del av själva testamentet efter testatorns bortgång.

3.3.3 Hur ska ansökan om registrering ske?

Skatteverkets bedömning: Ansökan ska i första hand ske digitalt. Dock ska det finnas möjlighet att skicka in både ansökan och sin kopia av testamentet per post.

Skälen för Skatteverkets bedömning: Som framgår ovan innebär Skatteverkets förslag att registret ska innehålla en kopia av testamentet. Enskilda har idag stora förväntningar på digitala lösningar. Teknikutvecklingen har både bidragit till att öka förväntningarna och underlättat för privatpersoner och myndigheter att fullgöra sina skyldigheter. Alla personer har dock inte möjlighet att på ett enkelt sätt använda sig av digitala lösningar eller bifoga digitala handlingar. Skatteverket anser därför att ett digitalt registreringsförfarande inte får försvåra eller hindra enskilda från att registrera sitt testamente. Även om en digital ansökan bör vara huvudspåret så ska det alltså inte vara obligatoriskt att ansöka om registrering digitalt. Det ska därför vara möjligt att ansöka om registrering både digitalt och genom att skicka in en skriftlig ansökan per post.

3.3.4 Skatteverkets ansvar och funktion i samband med registrering

Skatteverkets bedömning: Skatteverket ska endast kontrollera att de grundläggande formella kraven för ett testamente är uppfyllda. Skatteverkets kontroll ska utmyнна i ett beslut att registrera testamentskopian i registret eller ett beslut att inte registrera testamentskopian i registret.

Skälen för Skatteverkets bedömning:

Skatteverket bör göra en enklare kontroll

Det huvudsakliga syftet med ett testamentsregister är att bidra till att göra det möjligt för testatorn att säkerställa att hans testamente kommer fram efter dödsfallet. Frågan om testamentets giltighet bedöms av domstol. En registrering av testamentet innebär därför inget fastställande av testamentets giltighet utan avser att bidra till att testamentet återfinns efter dödsfallet.

Däremot menar Skatteverket att en viss kontroll av testamentet ska göras vid registreringen för att säkerställa att vissa grundläggande formella förutsättningar är uppfyllda. Härmed avses att testator är behörig att upprätta testamentet, att handlingen är ett uttryck för testatorns vilja efter dödsfallet och att den är undertecknad av testatorn och av två vittnen.

Skatteverket menar att en grundläggande kontroll medför att testatorn skulle bli uppmärksam på eventuella brister gällande de grundläggande formkraven och får därigenom en möjlighet att rätta till bristerna. Kontrollen är även nödvändig för att säkerställa att testamentsregistret inte innehåller andra privaträttsliga handlingar än vad registret är avsett för.

Ett registreringsärende bör avslutas med ett formellt beslut

En ansökan om registrering i testamentsregistret föranleder att ett ärende inleds. När en ansökan kommer in ska Skatteverket genomföra en viss kontroll av att de grundläggande formkraven för ett testamente är uppfyllda. En ansökan om registrering ska därmed resultera i att uppgifterna eller handlingen registreras eller att den inte registreras. Eftersom Skatteverkets agerande kan ha både en rättslig och faktisk effekt för sökanden bör Skatteverket fatta ett beslut att registrera eller att inte registrera ett testamente. När Skatteverket har fattat beslut i ärendet ska testatorn underrättas om beslutet.

Registreringens bevisverkan bör utredas

En registrering i testamentsregistret är ingen förutsättning för ett testaments giltighet. Registreringar i ett testamentsregister skulle emellertid kunna innebära ett nytt moment vid bedömningen av om ett testamente är återkallat. Det kan exempelvis vara så att testatorn har registrerat ett testamente. Efter testatorns död kan originalet inte återfinnas eller det görs annars gällande att testatorn har återkallat testamentet. I en sådan situation kan det finnas skäl att ge testatorns åtgärder med avseende på testamentsregistret en särskild bevisverkan. I normalfallet kan den omständigheten att testatorn inte har anmält en återkallelse ge stöd för att det registrerade testamentet fortfarande är gällande. Har testatorn låtit anteckna i registret att ett testamente är återkallat bör det förstås ge starkt stöd för att så är fallet.

Det kan alltså finnas skäl att överväga om ärvdabalken bör kompletteras med en bestämmelse om bevisverkan av testatorns åtgärder med avseende på testamentsregistret.

3.3.5 Hur kan testamentskopian förvaras och bevaras?

Skatteverkets bedömning: Testamentskopian ska förvaras digitalt. Frågan om nya gallringsföreskrifter behöver utredas ytterligare. Testamentskopian bör bevaras för all framtid.

Skälen för Skatteverkets bedömning: För att förverkliga ett testamentsregister som innehåller testamentskopior krävs ett ärendehanteringssystem, i vilket myndigheten kan registrera, administrera och förvara handlingar. Handlingarna bör kunna hanteras och förvaras digitalt i systemet vilket besparar myndigheten fysiskt utrymme för förvaringen och även innebär ett mer lättillgängligt alternativ för medborgaren. Det finns dock sannolikt personer som föredrar att ansöka om registrering skriftligen eller som inte har tekniska möjligheter att lämna uppgifter digitalt t.ex. via en e-tjänst. I ett sådant fall behöver myndigheten skanna in ansökan och testamentskopian. Gallringsföreskrifter behöver skapas för att möjliggöra gallring av uppgifter och handlingar. Detta behöver utredas ytterligare i kommande utredning av förslaget.

Testamenten är ett handlingsslag som bedöms ha ett stort informationsvärde, även långt efter testatorns död. Detta motiverar att testamentskopian ska bevaras för all framtid.

3.3.6 Ska testatorn kunna ändra eller tillföra uppgifter i registret?

Skatteverkets bedömning: Det ska vara möjligt för testatorn att ändra och tillföra uppgifter i registret.

Skälen för Skatteverkets bedömning: Eftersom det kan gå lång tid mellan registreringen av ett testamente och testatorns död kan det uppkomma situationer då testatorn vill ändra eller tillföra uppgifter i registret.

En registrering i testamentsregistret är inte en förutsättning för giltighet och det är fullt möjligt för testatorn att återkalla sitt testamente utan att meddela detta till testamentsregistret. Trots detta kan situationen uppkomma att testatorn vill komplettera testamentsregistret med uppgiften om att hen återkallat sitt testamente och även i samband med detta stoppa underrättelserna som annars skulle ha gått ut efter testatorns död till de personer som testatorn angett i samband med registreringen.

Det kan även förekomma att testatorn vill och behöver kunna ändra vem som ska få en underrättelse om att testamentet finns. Detta behov kan exempelvis uppkomma om någon av mottagarna avlider före testatorn och testatorn önskar att tillföra en ny mottagare. För att hålla registret uppdaterat samt göra registret funktionellt och ändamålsenligt ska testatorn därför kunna ändra redan registrerade uppgifter om vem som ska få en underrättelse efter testatorns död och tillföra uppgift om att testamentet är återkallat.

Att ändra eller tillföra uppgifter ska testatorn kunna göra genom att antingen skicka in en undertecknad begäran brevledes eller digitalt. En digital begäran förutsätter dock att testatorn identifierar sig med e-legitimation. Det bör i sammanhanget förtydligas att någon ändring i själva testamentskopian och dess innehåll inte kan göras. Önskar testatorn att ändra i sitt förordnande om kvarlåtenskap ska detta göras genom att testatorn upprättar ett nytt testamente. Testatorn har även möjlighet att ansöka om en registrering av det nya testamentet.

3.3.7 Ska testatorn kunna upphäva sin registrering?

Skatteverkets bedömning: Det ska inte vara möjligt att upphäva registreringen.

Skälen för Skatteverkets bedömning: En testator kan när som helst återkalla sitt testamente (se avsnitt 2.6). Frågan är då om testator även ska kunna upphäva sin registrering av testamentet.

Syftet med ett testamentsregister är att tillgodose behovet av registrering för en testator som vill säkerställa att testamentet kommer fram efter hens bortgång. Med anledning av att registreringen inte har någon koppling till huruvida testamentet är återkallat föreligger inte något behov för testatorn av att upphäva själva registreringen. Däremot kan det finnas ett intresse av att kunna ändra uppgifter som tillförts i samband med registreringen eller tillföra uppgifter under testatorns livstid (se avsnitt 3.3.6).

3.3.8 Hur ska testamentet ges tillkänna efter testatorns död?

Skatteverkets bedömning: Vid testatorns död ska Skatteverket underrätta de som testatorn angett om testamentet. Är det inte möjligt ska i stället testamentstagare och andra berörda underrättas. En för Skatteverket känd boutredningsman ska alltid underrättas. Skatteverkets bouppteckningsverksamhet ska underrättas om att ett testamente är registrerat i testamentsregistret. I samband med påminnelse om bouppteckningsskyldigheten bör bouppteckningsverksamheten underrätta dödsboet om registreringen.

Skälen för Skatteverkets bedömning: För att uppnå syftet med registret, att testamentet ska uppdagas efter testatorns bortgång, krävs att berörda parter får kännedom om att testatorn har efterlämnat ett testamente. Skatteverket ska därför automatiskt underrätta de personer som testatorn i samband med sin ansökan angett som mottagare av underrättelser respektive testamentshandlingen (se avsnitt 3.3.2). Om testatorn inte vill registrera uppgiften om vilka personer som ska underrättas, eller om de personer som har registrerats inte kan återfinnas, bör Skatteverket i stället underrätta testamentstagarna, en eventuell testamentsexekutor samt övriga dödsbodelägare som myndigheten känner till.

Om Skatteverket får kännedom om att tingsrätten utsett en boutredningsman i det aktuella dödsboet bör även boutredningsmannen underrättas och få en kopia av testamentshandlingen.

Bouppteckningen efter en avliden ska innehålla testamentet i original eller bestyrkt kopia. Att testamentet bifogas bouppteckningen är av stor betydelse för Skatteverkets kontroll av att bouppteckningsförrättningen gått rätt till. Bouppteckningsverksamheten inom Skatteverket ska därför aviseras om att det finns uppgifter i testamentsregistret. Som ett led i bouppteckningshandläggningen är det lämpligt att Skatteverket i ett tidigt skede underrättar dödsboet om att en registrering i testamentsregistret finns. Beträffande betydelsen av att bouppteckningsverksamheten och dödsboet aviseras, se avsnitt 4.3.

3.3.9 Vem ska på begäran få del av uppgifter ur testamentsregistret?

Skatteverkets bedömning: Under testatorns livstid ska absolut sekretess gälla för alla uppgifter i testamentsregistret. Kammarkollegiet och en boutredningsman ska ha rätt att få del av uppgifter ur testamentsregistret efter testatorns död.

Skälen för Skatteverkets bedömning:

Integritet under livstiden

Det är viktigt att den som väljer att göra en registrering i testamentsregistret kan förlita sig på att det inte blir känt för andra. Under testatorns livstid ska därför absolut sekretess gälla för alla uppgifter i testamentsregistret. Testatorn själv bör kunna ta del av uppgifterna i registret.

Integritet efter dödsfallet

I avsnitt 3.3.8 behandlas vem Skatteverket ska underrätta om uppgifterna i testamentsregistret efter testatorns död. Fråga är om vilka andra förutom de som nämns där som ska ha rätt att ta del av uppgifter och eventuella handlingar i registret.

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet har förklarat att man har stort behov av att kunna ta del av uppgifterna i ett testamentsregister vid kollegiets handläggning av avvecklings- och testamentsärenden. För att Kammarkollegiet ska kunna fullgöra sitt uppdrag bör kollegiet därför ha rätt att ta del av handlingar och uppgifter ur testamentsregistret.

Andra myndigheter

Det framtida utredningsarbetet bör uppmärksamma frågan om det finns andra myndigheter än Kammarkollegiet som bör ha rätt att ta del av handlingar och uppgifter ur testamentsregistret.

Boutredningsman

En av tingsrätten utsedd boutredningsman övertar förvaltningen av dödsboets egendom, skyldigheten att se till att bouppteckningen förrättas och att avveckla dödsboet. Mot bakgrund av detta bör boutredningsmannen alltid ha rätt att ta del av handlingar och uppgifter ur testamentsregistret.

Andra personer

Ett testamente ska bifogas bouppteckningen och blir därmed offentligt. Det kan därmed ifrågasättas om det finns skäl att begränsa möjligheterna att ta del av testamenten som ska bifogas bouppteckningen. Emellertid kan det vara svårbedömt om ett visst testamente är gällande eller inte. Det bör vara en fråga för boutredningen att utreda och kan ta lång tid innan det blir slutligt avgjort. Skatteverket bör inte ta ställning till det när någon begär att få ta del av uppgifter i registret. Möjligheten att ta del av uppgifter i testamentsregistret bör alltså inte vara beroende av om testamentet är gällande.

En möjlighet är att uppgifterna i testamentsregistret i sin helhet blir offentliga efter testatorns död. Skatteverket skulle då inte behöva göra några bedömningar av vem som får ta del av uppgifterna.

Registret kan emellertid innehålla uppgifter och testamenten som helt eller delvis inte längre är gällande på grund av att de återkallats eller ersatts av ett senare upprättat testamente. Det kan inte uteslutas att sådana inte längre gällande testamenten innehåller uppgifter som en testator inte vill ska bli kända.

Offentlighet kan möjligen också leda till att personer undviker att använda sig av testamentsregistret. Nämnade omständigheter kan tala mot offentlighet efter dödsfallet.

Andra möjligheter kan vara att vissa uppgifter blir offentliga men inte andra eller att Skatteverket får begränsa vad som lämnas ut om det kan antas att testatorns eftermäle kan skadas. Sistnämnda bedömning kan dock bli i hög grad subjektiv och svår för Skatteverket att göra.

Huvudsyftet med ett testamentsregister är att en avliden persons yttersta vilja ska kunna beaktas och bli styrande för fördelningen av hans kvarlåtenskap. Att vissa intressenter såsom testamentstagare eller legala arvingar utan inskränkningar får ta del av uppgifterna i testamentsregistret är av stor betydelse för deras möjlighet att ta till vara sin rätt. Om uppgifterna i registret blir offentliga efter testatorns död kommer alla som anser sig ha rätt till kvarlåtenskapen eller som har information om testatorns vilja att kunna ta del av uppgifterna. Det kan därmed bidra till syftet med testamentsregistret. Det medför också att Skatteverket inte behöver göra sådana svåra bedömningar som nämnts ovan, såsom om en person som vill ta del av registeruppgifter, är testamentstagare eller arvsberättigad.

Som nämnts blir ett gällande testamente offentligt genom att det ska bifogas bouppteckningen. En testator får alltså räkna med offentlighet efter sin död. Det kan antas att det skulle vara sällan förekommande att uppgifter i testamentsregistret innehåller uppgifter som testatorn inte vill ska bli kända efter hans död. Eftersom registrering inte ska vara en förutsättning för testamentets giltighet kan den som befarar att så kan bli fallet underlåta registrering.

Enligt Skatteverkets mening överväger skälen för offentlighet efter testatorns död. Det är dock något som bör närmare utredas i det fortsatta arbetet med ett testamentsregister.

European Network of Registers of Wills Association (ENRWA)

Om Sverige går med i det europeiska samarbetet om testamentsregister ska det finnas möjlighet att utbyta uppgifter inom samarbetet, se avsnitt 2.11.2.

3.3.10 Skatteverkets beslut bör överklagas till allmän domstol

Skatteverkets bedömning: Skatteverkets beslut om att registrera testamentskopian alternativt inte registrera testamentskopian bör överklagas till allmän domstol.

Skälen för Skatteverkets bedömning: Normalt är det allmän förvaltningsdomstol som hanterar överklaganden av Skatteverkets beslut, men det finns undantag.

Skatteverkets beslut att registrera bouppteckningar (se avsnitt 1.3.2) överklagas till allmän förvaltningsdomstol trots att förfarandet endast omfattar civilrättsliga prövningar. När Skatteverket tog över uppgiften att registrera bouppteckningar från tingsrätterna den 1 juli 2001 så konstaterade man att en bouppteckning låg till grund för skattläggningen av arvsskatten och att Skatteverkets beslut att registrera bouppteckningen därför skulle prövas av allmänna förvaltningsdomstolar trots att en del av beslutet omfattade civilrättsliga frågor (prop. 2000/01:21 s. 54 ff.). Efter att arvsskatten avskaffades den 1 januari 2005 har bestämmelserna inte ändrats.

Skatteverkets beslut inom äktenskapsregisterverksamheten (se avsnitt 1.3.3) överklagas till allmän domstol. De rättsfrågor som aktualiseras är i allmänhet

sådana familjerättsliga frågor som hör till de allmänna domstolarnas verksamhetsområde (prop. 2010/11:119 s. 58).

Då kontrollen i samband med registreringen i testamentsregistret i likhet med förfarandet inom äktenskapsregisterverksamheten endast skulle omfatta de grundläggande formkraven och då frågor om arv och testamente normalt prövas av de allmänna domstolarna är det lämpligt att även beslut inom testamentsregistret ska prövas av allmän domstol.

4 Några ytterligare frågor

Skatteverket har fått i uppdrag att särskilt se över frågan om ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi. Skatteverket ska i enlighet med uppdraget även identifiera behov av lagändringar och andra frågeställningar som bör belysas i det fortsatta arbetet. Under avsnitt 4.1 presenteras nödvändiga lagändringar som behöver övervägas inför ett eventuellt införande av ett testamentsregister. Under avsnitt 4.2 presenteras några principiella frågor som behöver utredas vidare för att testamentsregistret ska få den funktion och effekt som förväntas. Under avsnitt 4.3 presenteras testamentsregistrets funktion i förhållande till vissa andra register.

4.1 Behovet av lagändringar

Uppgifter till dödsboet

Skatteverket har tidigare pekat på lämpligheten att uppgifter från testamentsregistret aviseras till bouppteckningsverksamheten. Syftet med aviseringen är att bouppteckningsverksamheten ska kunna kontrollera att en bouppteckning förrättats på rätt sätt men också att bouppteckningsverksamheten ska kunna underrätta dödsboet om uppgifterna från testamentsregistret i samband med verksamhetens arbete med att få in bouppteckningar. För att Skatteverkets bouppteckningsverksamhet ska få lämna ut uppgiften till dödsboet krävs lagstöd.

Skatteverket får idag skicka en förtryckt bouppteckningsblankett med uppgifter om den avlidnas fullständiga namn och person- eller samordningsnummer, hemvist, dödsdag, civilstånd, äktenskapsförord och fastighetsinnehav till dödsboet. Uppgift om efterlevande makes namn och fastighetsinnehav samt dödsboets adress får även förtryckas (20 kap. 3 a § ÅB). Skatteverket utnyttjar dock för närvarande inte denna möjlighet. Bestämmelsen bör kompletteras med uppgiften om att Skatteverket får tillhandahålla uppgifter från testamentsregistret till dödsboet för att möjliggöra detta i framtiden. Bestämmelsen bör också ändras på så sätt att uppgifterna får skickas till dödsboet på annat sätt än genom en förtryckt blankett.

Ny sekretessbestämmelse

I ett register över upprättade testamenten kan uppgifter om bl.a. testatorn, legatarier eller universella testamentstagare samt testamentsexekutor komma att finnas hos Skatteverket i en allmän handling. Även uppgifter som testatorn lämnat i samband med sin ansökan kommer att finnas hos Skatteverket. Om en specifik sekretessbestämmelse för verksamheten att registrera testamenten inte skapas kommer endast bestämmelserna i 21 kap. OSL att gälla för uppgifterna i registret. Bestämmelserna i 21 kap. OSL avser att ge den enskilda ett minimiskydd och medger utlämnande av uppgifter efter en menprövning. Om dessa bestämmelser blir tillämpliga kommer uppgifterna och handlingarna i testamentsregistret, däribland själva testamentet, ofta att vara offentliga.

Det är viktigt att den som väljer att registrera sitt testamente kan förlita sig på att varken registreringen eller innehållet blir känt för någon utomstående. Alla uppgifter om registreringar bör därför omfattas av absolut sekretess i vart fall så länge testator lever. För att säkerställa skyddet för testatorn m.fl. bör generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL inte vara tillämplig.

Enligt Skatteverkets mening överväger skälen för offentlighet efter testatorns död. Frågan om vilket sekretesskydd som ska gälla för uppgifterna och

handlingarna i testamentsregistret efter testatorns död bör dock utredas i det fortsatta arbetet med ett testamentsregister (se avsnitt 3.9).

Behov av ny sekretessbrytande bestämmelse

Skatteverket anser att testatorn ska ha rätt att få del av de uppgifter och handlingar som hen själv har lämnat in. Om registreringen i testamentsregistret ska omfattas av absolut sekretess under testatorns livstid och om bestämmelsen omfattar inte bara testatorns utan även t.ex. testamentstagares personliga och ekonomiska förhållanden bör behovet av en sekretessbrytande bestämmelse i förhållande till testatorn själv utredas.

Av avsnitt 3.3.8 följer att Skatteverket efter testatorns död bl.a. ska underrätta de personer som testatorn angivit i samband med ansökan om registrering och avisera Skatteverkets bouppteckningsverksamhet. Enligt Skatteverkets mening bör frågan om offentlighet och sekretess efter testatorns död utredas närmare (se avsnitt 3.3.9). Om en fortsatt utredning kommer fram till att sekretess även ska gälla efter testatorns död krävs att det införs en sekretessbrytande bestämmelse med uppgiftsskyldighet för Skatteverket i förhållande till en avgränsad krets av rättssubjekt (se avsnitt 3.3.8 och 3.3.9).

Om testamentsregistret organiseras i en självständig verksamhetsgren (se avsnitt 4.2) och om uppgifterna i testamentsregistret omfattas av sekretess efter testatorns död innebär det begränsade möjligheter att lämna ut uppgifter till en annan självständig verksamhetsgren inom Skatteverket. För sådant uppgiftsutlämnande krävs i så fall en sekretessbrytande bestämmelse.

Nya dataskyddsbestämmelser

I testamentsregistret kommer personuppgifter att behandlas. Det kan inte uteslutas att särskilda kategorier av uppgifter kommer att behandlas, så kallade känsliga personuppgifter. Personuppgifterna kommer till övervägande del att samlas in från testatorn. Det kan inte uteslutas att personuppgifter kommer att samlas in från andra än testatorn. Nya dataskyddsbestämmelser är därför nödvändiga. Det bör i det fortsatta arbetet övervägas hur dessa ska utformas och var de ska placeras, t.ex. om en särskild författning som reglerar behandlingen av personuppgifter hos Skatteverket för verksamheten att registrera testamenten behövs, eller om en befintlig registerlag kan kompletteras. Integritetsskyddsmyndigheten ser positivt på att dataskydd identifierats som ett område som behöver utredas ytterligare (se avsnitt 4.4.2).

4.2 Frågor som bör utredas vidare

Digitalt upprättande av testamente m.m.

Den digitala omställningen och teknikutvecklingen har bidragit till att öka förväntningarna och underlättat för privatpersoner och myndigheter att fullgöra sina skyldigheter. Det finns dock fortfarande formkrav för många handlingar och avtal, vilket innebär att dessa måste upprättas på en pappershandling och att den måste undertecknas fysiskt. Ärvdabalken innehåller t.ex. formkrav för testamenten (10 kap. ÄB) och bouppteckningar (20 kap. ÄB), som innebär att dessa handlingar ska upprättas på en pappershandling som ska undertecknas av testatorn och de två testamentsvittnena respektive bouppgivaren och de två förrättningsmännen.

Kravet på skriftlighet och undertecknande bottnar i rättssäkerhet. Det finns dock idag möjlighet att underteckna handlingar och avtal med e-legitimation och andra former av elektroniska underskrifter som har hög säkerhet. Det finns även en möjlighet till flerpartsigering vid samma tillfälle genom den så kallade blockkedjetekniken. Det finns således digitala alternativ som anses vara lika rättssäkra som en fysisk underskrift.

Skatteverkets erfarenhet är att många personer är förvånade över att Skatteverket inte tillhandahåller någon tjänst för att kunna upprätta och lämna in en bouppteckning digitalt. Utformningen av bestämmelserna i ärvdabalken, och de konsekvenser bestämmelserna får för möjligheterna att lämna ansökningar digitalt, bör därför utredas vidare både vad gäller testamenten och bouppteckningar.

Organisatorisk tillhörighet för testamentsregistret

Skatteverket bedriver sin verksamhet i olika verksamhetsgrenar som är självständiga i förhållande till varandra. Förutom beskattningsverksamheten kan här nämnas folkbokföringsverksamheten, bouppteckningsverksamheten och äktenskapsregistret. Skatteverkets bedömning är att Skatteverket ska ansvara för testamentsregistret och då bör det i det fortsatta arbetet övervägas var denna verksamhet organisatoriskt ska inrättas.

Ett alternativ är att verksamheten registrering av testamenten organisatoriskt ingår i bouppteckningsverksamheten. Ett annat alternativ är att låta verksamheten registrering av testamenten organisatoriskt utgöra en självständig verksamhetsgren. Sekretess kommer då att gälla mellan verksamheten registrering av testamenten och övriga verksamhetsgrenar (8 kap. 2 § OSL). Om en ny sekretessbestämmelse som utformas i enlighet med vad som framgår under avsnitt 3.4.1 och som ska gälla efter testatorns död innebär också begränsningar i möjligheten att lämna uppgifter till en annan myndighet eller en självständig verksamhetsgren inom myndigheten. För sådant uppgiftsutlämnande kommer det krävas en sekretessbrytande bestämmelse (se avsnitt 4.1.1). Bouppteckningsverksamheten och äktenskapsregistret är för närvarande olika verksamhetsgrenar. Skatteverket förordar en översyn och att nämnda verksamheter tillsammans med testamentsregistret bildar en verksamhetsgren.

Behörighetsregler i situationer med internationell anknytning

Sannolikheten för att en person som helt saknar anknytning till Sverige skulle ansöka om registrering av ett testamente i ett svenskt testamentsregister är troligtvis mycket liten. Ärenden gällande ansökningar om registrering av testamenten där det föreligger en viss anknytning till Sverige kommer däremot sannolikt att förekomma. Skatteverket ser därför det som lämpligt att i det fortsatta arbetet överväga vilka behörighetsregler som skulle kunna bli tillämpliga för ett testamentsregister i svensk regi.

4.3 Funktion i förhållande till andra befintliga register

I samband med frågan om hur ett frivilligt testamentsregister i offentlig regi ska utformas ska Skatteverket även överväga vilken funktion ett testamentsregister ska ha i förhållande till andra befintliga register, t.ex. bouppteckningsregistret och fastighetsregistret hos Lantmäteriet.

Bouppteckningsverksamheten

Inom bouppteckningsverksamheten registrerar Skatteverket bouppteckningar och utfärdar europeiska arvsintyg (se avsnitt 1.3.2).

Ett testamente kan påverka vem som är dödsbodelägare eller efterarvinge och därmed vem som ska kallas till bouppteckningsförrättningen och antecknas i bouppteckningen. Ett testamente ska även skickas in tillsammans med bouppteckningen.

En avisering från testamentsregistret till bouppteckningsverksamheten skulle öka Skatteverkets möjligheter att kontrollera att den avlidnas universella testamentstagare eller testamentariska efterarvingar blivit kallade till förrättningen och antecknade i bouppteckningen, och att testamentet skickats in tillsammans med bouppteckningen. Något som skulle minimera risken för eventuella rättsförluster för testamentstagarna.

För att en bouppteckning ska kunna förrättas på det sätt som sägs i 20 kap. ÄB behöver både personen som ska se till att bouppteckningen förrättas och bouppgivaren känna till att testatorn har efterlämnat ett testamente. I de flesta fall är detta en och samma person och sannolikt även en av dem som testamentsregistret skulle underrätta efter testatorns död. Det kan dock förekomma situationer då så inte är fallet. En avisering till bouppteckningsverksamheten skulle då medföra att dödsboet redan i ett tidigt skede i boudredningen får information om förekomsten av ett testamente.

Om ett testamente uppdagas först efter att en bouppteckning förrättas, måste dödsboet förrätta, upprätta och lämna in en tilläggsbouppteckning (20 kap. 10 § ÄB). Om bouppteckningsverksamheten i ett tidigt skede kan informera dödsboet om förekomsten av ett testamente minskar behovet av tilläggsbouppteckningar. Något som besparar dödsboet ökade kostnader och merarbete, och det skulle även underlätta för Skatteverket.

Ett europeiskt arvsintyg har rättsverkningar i alla medlemsstater utan att det krävs något särskilt förfarande. Det innebär bl.a. att den person som i ett arvsintyg anges som testamentstagare eller boudredningsman, ska antas ha den ställningen eller vara innehavare av de rättigheter eller befogenheter som anges i arvsintyget i alla medlemsstater.

En avisering från testamentsregistret till bouppteckningsverksamheten skulle öka Skatteverkets möjligheter att kontrollera uppgifterna som sökanden tillhandahåller i samband med sin ansökan och ytterligare säkerställa att Skatteverket inte utfärdar ett felaktigt arvsintyg.

Fastighetsregistret

Fastighetsregistret innehåller fastighetsanknuten information och är uppdelad i bl.a. en allmän del och en inskrivningsdel. Lantmäteriet är förvaltningsmyndighet för inskrivningsärenden enligt jordabalken. Lantmäteriet ansvarar även för att föra in eller ta bort uppgifter i fastighetsregistrets allmänna del.

Om en avliden person ägde fast egendom vid sin bortgång kan ett testamente ligga till grund för en ansökan om lagfart. En förutsättning för detta är att testamentet fått laga kraft. Testamentet ska även som huvudregel lämnas in i original. När förordnade i ett testamente omfattar del av fastighet kan testamentet, efter ansökan, komma att läggas till grund för fastighetsbildning. I en sådan situation är Lantmäteriet beroende av testamentet dels för styrkande av sökandens behörighet och dels för att kunna lägga fånet till grund för fastighetsbildningsåtgärden.

Skatteverket har frågat Lantmäteriet om myndigheten ser något behov av uppgifter från testamentsregistret i sin verksamhet. Lantmäteriet har i sitt svar inte uttryckt något behov av en direkt avisering eller åtkomst till registret men har pekat på fördelarna med ett testamentsregister i förhållande till deras verksamhet (se avsnitt 4.4.3).

4.4 Synpunkter från andra aktörer

Skatteverket har inhämtat synpunkter från Kammarkollegiet, Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) och Lantmäteriet. Här följer en kort sammanfattning av synpunkterna.

4.4.1 Kammarkollegiet

Det finns ett behov av ett testamentsregister i offentlig regi. Det skulle vara mest rättssäkert med ett obligatoriskt register med testamentet i original. Ett frivilligt register kan skapa osäkerhet när originalet inte kan hittas, när enbart kopior av senare testamenten hittas eller när ett oregistrerat originaltestamente hittas. Det gäller särskilt ett register med enbart information eller med en kopia av testamentet. Dessa osäkerheter framträder i viss mån även för ett frivilligt register med originaltestamentet. Om registret ska vara frivilligt bör det övervägas om det ska krävas att ansökan lämnas in genom personligt besök på ett av Skatteverkets kontor. Ett testamentsregister i offentlig regi måste i första hand vara tillförlitligt. Så länge upprättandet av ett testamente ses som en strikt personlig handling i kombination med att registreringen är frivillig bör ingen granskning av testamentet ske vid registreringen. Detta för att undvika att registrerade respektive oregistrerade testamenten skenbart ges olika kvalitetsstämpel. Om testamentet bevaras i original bör uppgift om registreringen finnas i Skatteverkets e-tjänst Dödsfallsintyg, som vissa branscher har tillgång till. Kammarkollegiet har stort behov av uppgifter i ett testamentsregister.

4.4.2 Integritetsskyddsmyndigheten

En omfattande personuppgiftsbehandling kan bli aktuell i ett testamentsregister och IMY ser positivt på att dataskydd identifierats som ett område som behöver utredas ytterligare. I det fortsatta arbetet är det viktigt att det görs noggranna överväganden av den personliga integriteten så att ett kommande förslag och en eventuell framtida författning är förenlig med dataskyddsförordningen. Det är särskilt viktigt att integritetsanalyser görs. Frågan om en framtida dataskyddsreglering bör göras i lag eller förordning bör utredas i det fortsatta arbetet.

4.4.3 Lantmäteriet

Det finns ett behov av ett testamentsregister. Under förutsättning att registrering är frivilligt och att testamentets rättsverkan inte är beroende av en registrering ser Lantmäteriet inte några nackdelar utan endast fördelar. Under förutsättning att testamentet förvaras i original finns särskilt goda förutsättningar för att testamentet respekteras och kan ligga till grund för en ansökan om lagfart i de fall den avlidna ägde fast egendom och testamentet har vunnit laga kraft. Detta gäller även om registreringen som sådan inte innebär att testamentet är giltigt. Eventuellt skulle till och med en s.k. myndighetskopia av testamentet kunna ligga till grund för ansökan om lagfart, under förutsättning att testamentet har vunnit laga kraft. Ett

testamentsregister skulle även kunna förenkla och kanske snabba upp förrättningshandläggningen i vissa fall. Det skulle innebära en säkrare hantering om ett alternativ väljs som inkluderar förvaring av originalet.

4.4.4 Sammanfattande slutsatser

Kammarkollegiet och Lantmäteriet instämmer i Skatteverkets bedömning att det finns behov av ett testamentsregister.

Både Kammarkollegiet och Lantmäteriet förespråkar ett testamentsregister med förvaring av originaltestamentet. Som framgår av avsnitt 3.2.3 finns det flera invändningar mot detta alternativ. Skatteverket anser att ett register med förvaring av en kopia av testamentet ger en rimlig avvägning mellan intresset av att testatorns vilja förverkligas och praktiska intressen som möjlighet till digital hantering och förvaring.

I motsats till Kammarkollegiet kan Skatteverket inte se det som en nackdel att det sker en viss formell kontroll av testamentet. Okunskap om formella krav hos testatorn kan då rättas till och därmed bidra till att testatorns vilja kan förverkligas.

En framtida obligatorisk registrering som Kammarkollegiet förespråkar skulle innebära en stor förändring av den svenska testamentsrätten och får överlämnas till en framtida utredning.

5 Konsekvensanalys

Konsekvensanalysen har avgränsats till att avse konsekvenserna för Skatteverket, för att uppnå det önskade syftet med testamentsregistret.

För att utveckla en tjänst som på bästa sätt uppfyller syftet med ett offentligt testamentsregister är det nödvändigt att en behovsanalys görs för att identifiera kundernas behov. Det är av vikt för att förstå hur en tjänst kan utvecklas som trots frivillighet ändå tilltalas av så många som möjligt då registret antas tillskrivas ett högre värde ju fler som väljer att registrera sina testamentsuppgifter. Behovsanalysen är givetvis avgörande även för införandet av en eventuell avgift i samband med registreringen av ett testamente.

Kunskapen om mängden befintliga testamenten i samhället är liten, och än mindre om hur stor registreringsviljan skulle vara vid lanserandet av ett nytt frivilligt testamentsregister. I avsaknad av uppgifter har Skatteverket baserat beräkningarna om kostnader m.m. utifrån olika antaganden.

5.1 Ekonomiska aspekter

Kostnaderna är av naturliga skäl svåra att uppskatta. De initiala kommer att bero på hur många personer som väljer att registrera sitt testamente hos registreringsmyndigheten när testamentsregistret införs, och i vilken omfattning andra lösningar än digitala ska kunna tillämpas.

De löpande kostnaderna efter införandet kommer att bero på hur många av de personer som upprättar ett testamente under ett visst år som väljer att registrera testamentet hos registreringsmyndigheten och hur stor andel av registreringarna som sker digitalt respektive manuellt. I samband med en manuell hantering kan enskilda skicka in kopior av testamentet men även originalhandlingar per post, något som också kan påverka de löpande kostnaderna.

5.1.1 Utvecklingskostnader

Den huvudsakliga systemutvecklingen kommer bestå av utveckling av en e-tjänst och ett verksamhetssystem för handläggning med nödvändiga integrationer. Osäkerheten i kostnaderna kan minska i takt med framtagandet av en mer detaljerad systemlösning. Det kan antas kräva en lösning som medför en utvecklingskostnad på uppemot 15 miljoner kronor. I estimatet ingår inte framtagandet av en blankett för registreringsförfarandet. Framtagandet av utbildningsmaterial, arbetsbeskrivningar, rättslig vägledning etc. medför en uppskattad kostnad på två miljoner kronor. Från uppstart till slutlig lansering av en tjänst till allmänheten antas kräva 1,5 - 2 år i kalendertid.

5.1.2 Löpande kostnader

En uppskattning i verksamheten är att det i bouppteckningsärenden finns 30 000 testamenten bifogade varje år, vilket motsvarar var tredje ärende. Det är dock endast testamenten som framkommer i samband med testatorns bortgång. Idag är var femte folkbokförd, eller 2,1 miljoner, 65 år eller äldre. Om hälften av dessa har ett testamente, och hälften i sin tur väljer att registrera testamentet i testamentsregistret, skulle det innebära över 500 000 testamenten att registrera i ett initialt skede. Det är svårt att beräkna men en högre initial registreringskostnad behöver beaktas.

Därtill är det rimligt att anta att särskilda livssituationer föranleder ett ökat behov av att upprätta ett testamente. Ca 40 000 personer i åldrarna 30-65 år genomgår en skilsmässa varje år och ca 80 000 i samma åldersspann gifter sig. Ingångna samboförhållanden är en annan situation där behovet av ett testamente är särskilt stort. Ett grovt estimat ger årliga ärendebalanser enligt nedan.

År 1: 485 000

År 2: 390 000

År 3: 290 000

Följande år: 150 000

Dessa balanser inkluderar nyregistreringar av ärenden, ändringar och tillägg samt hantering av underrättelser. En stor ärendemängd antas uppkomma under de första tre åren då en stor andel av redan befintliga testamenten kan antas bli registrerade. Mot bakgrund av de beräknade ärendevolymerna görs antagandet att det skulle krävas 59 årsarbetskrafter till en kostnad på ca 41,3 miljoner årligen. Dock beräknas de initiala ärendemängderna medföra en kostnad på 100 mkr år 1, 81 mkr år 2 och 60 mkr år 3. Om tillskjutande personalmängd leder till att lokaler behöver utökas medför det kostnader som inte tagits höjd för här.

Den årliga förvaltningskostnaden beräknas vara 1,3 miljoner kronor men kan öka beroende på val av teknisk lösning. Estimaten tar heller inte höjd för hantering av fysisk arkivhållning.

5.1.3 Synergier

Med ett testamentsregister i nära anslutning till hanteringen av bouppteckningsverksamheten och äktenskapsregistret skulle det kunna ge positiva effekter i form av effektiviserad hantering och förkortade handläggningstider. Dessa processer skulle kunna ligga till grund för ett digitaliseringsarbete som ytterligare kan sänka hanteringskostnaderna på sikt, men det är för tidigt att beräkna dessa effekter.

5.1.4 Avgift

Ett testamentsregister ska vara offentligt och frivilligt. Om ansökan om registrering ska beläggas med en avgift bör risker för oönskade konsekvenser beaktas. En avgift skulle kunna ha en negativ påverkan, hur stor beror på avgiftens storlek. Påverkansgraden är svår att uppskatta i exakta tal.

Det ska finnas en möjlighet för testatorn att ändra eller tillföra uppgifter till sin ursprungliga registrering. Utifrån resonemanget kring risken för en minskad tilltro till registrets tillförlitlighet och kvalitet bör dessa åtgärder inte vara avgiftsbelagda. En avgift skulle riskera att få negativa konsekvenser, t.ex. att testatorn undviker att delge Skatteverket den mest aktuella informationen, något som skulle underminera registrets tillförlitlighet och aktualitet.

Om tjänsten avgiftsbeläggs bör det övervägas om avgiften ska gå över en inkomsttitel eller om det ska vara en avgift som Skatteverket disponerar.

5.2 Tilltro

Ett testamentsregister med en kopia av ett testamente kan leda till konsekvenser för omvärldens tilltro till Skatteverket. Allmänheten kan uppfatta ett nyinrättat testamentsregister som en garant för en eliminering av rättsförluster, en

uppfattning som inte skulle överensstämma med rättsläget. Enligt gällande rätt behöver ett testamente normalt återfinnas i original. Testamentsregistret syftar till att bidra till att originalet återfinns efter testatorns bortgång.

Det kommer oundvikligen förekomma fall där Skatteverket håller information om var originaltestamentet finns förvarat men där originalet i realiteten inte finns på angiven plats. Med alternativet att enbart registerhålla en kopia av testamentet kan det därför föreligga en risk för minskad tilltro till registrets tillförlitlighet och kvalitet, och i förlängningen Skatteverket som samhällsorgan. Om enskilda skulle lämna in testamentet i original skulle även risken för att originalhandlingen kommer bort öka, något som skulle kunna leda till minskad tilltro för Skatteverket. Det är med andra ord viktigt att kunden med största tydlighet uppmärksammas på syftet med testamentsregistret, att endast skicka in en kopia av testamentet och att behålla originalet i säkert förvar, trots att en registrering görs i testamentsregistret.

5.3 Sammanfattande kommentarer

Estimatet är grovt och utgår från en så digitaliserad hantering som möjligt. Det antas att det i störst utsträckning är dels personer i ett högre åldersspann som är den initiala kunden för en testamentstjänst, men även personer i olika livssituationer, t.ex. personer som ingår samboförhållanden.

Även om en digital ansökan ska vara huvudspåret så har Skatteverket av tillgänglighetsskäl föreslagit en möjlighet för enskilda att skicka in sin ansökan om registrering per post. Om en digital hantering inte skulle vara möjlig och att all hantering blir manuell så har inte kostnaden för en sådan manuell hantering beaktats i estimatet.

Summering av kostnader:

Utvecklingskostnader, inkl. utbildning etc.	ca 17mkr
Årlig förvaltningskostnad	ca 1,3 mkr
Löpande kostnader	
• År 1	ca 100 mkr
• År 2	ca 81 mkr
• År 3	ca 60 mkr
• Följande år	ca 41,3 mkr